

DİYARBEKİR KALESİ'NDEN NOTLAR

Bülent SÖNMEZ

Bülent SÖNMEZ

Adıyaman'da doğdu. İlk orta ve liseyi bu ilde bitirdi. Selçuk Üniversitesinde lisans, yüksek lisans ve doktora öğrenimini tamamladı. Din Felsefesi ve Mantık uzmanı. Uzun sayılabilecek bir dönem Milli Eğitimde öğretmenlik yaptı. Bir çok derginin yayınına ve yönetimine katkıda bulundu. Halen Dicle Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Felsefe bölümünde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Yayınlanmış eserlerinden bir kaç

- *Bulanık Çağ (Deneme)
- *İçimde Kapanmıyor Gözlerin (şiiir-2007)
- *Peygamber ve filozof (İnceleme)

**DİYARBEKİR KALESİ'NDEN
NOTLAR**

**BÜLENT
SÖNMEZ**

Eser Adı : Diyarbekir Kalesi'nden Notlar
Dizi Editörü : Hulusi ŞENTÜRK

**Yayına Hazırlık &
Dizgi-Tasarım** : OKUTAN YAYINCILIK
Serhat AKKUŞ
Ayşe ŞENTÜRK
0.216.491.63.33

Telif Hakları : Plato Danışmanlık Eğitim AŞ.

**Yerel Siyaset Dergisi' nin ücretsiz ekidir.
www.yerelsiyaset.com**

- Sunuş -

İşte gidiyordum. Varacağım yer Cahit Sıtkı'nın, Sezai Karakoç'un Ve Ahmet Arifin memleketi. Osmanlı'nın dört büyük merkezinden biri. Dört büyük etnik unsurun asırlar boyu birlikte yaşadıkları bir kültür şehri. Bir arada yaşama pratiğinin hayata yansıdığı şehir.

Bir akşam vakti Konya'dan Diyarbakır otobüslerinden birine bindiğimde aklımdan geçenler bunlardı. Otobüs hızla yol alırken uzun yıllar uzak kaldığım memleketime yaklaşmanın tatlı bir heyecanı sarıyordu beni. Üniversite için ayrıldığımda bir daha bölgeye dönemeyeceğimi asla hesap etmemiştim.

Memleketime dair aklımda kalanlar neydi peki. Çocukluktan ilk gençliğime kadar her tarafta kesif bir siyasi tartışma, sıkıyönetim, sokağa çıkma yasağı. Panzerler, askerler, polisler, sıkıyönetim kararları. İlkokuldan lise sona kadar bütün öğrenciler için saçları üç numaraya traş etmeyi mecbur kılan sıkıyönetim kararları.

Akşam sekizden sonra sokakta gezmenin yasak olduğu dönemler. Yavaş yürüme suçundan(!) şüpheli görünüp nezarete atılmamız. Sağcıların kahvehaneleri solcuların kahvehaneleri..Sağcıların mahalleleri, solcuların mahalleleri.

Askeri operasyon sebebiyle kuşatılmış mahallelerde yasak kitaplarımızı alelacele banyo sobasında yaktığımız zamanlar. Karakollarda yer kalmadığı için okulların nezarethanelere çevirildiği zamanlar. Vesaire vesaire..

Şair ağabeyim, dostum Kemal Bulut'un "bir yanlış vakitte ömür biçilmiş bana" dizelerini her an iliklerime kadar hissettiğim dönemler.

*****

Bir bahar mevsiminde; puslu bir sabahta Karcadağ'dan Diyarbakir'e yaklaşırken dilimin ucuna "ben puslu bir sabahım Diyarbakir önünde" mısrası takıldı. Bu mısrayı daha sonra "ben

puslu bir sabahtım Diyarbekir önünde" şekline dönüştürecektim.

Diyarbekir hakkında önyargılarım var mıydı? Bilmiyorum. Ancak bölge hakkında oldukça yoğun bir enformasyon kirliliği vardı.

"Diyarbekir Kalesinden Notlar" o bahar mevsiminin puslu sabahından bugüne uzanan bir algılama-anlama çabasının dışı vurumu olarak değerlendirilmelidir.

*****

Neden "Diyarbekir Kalesinden Notlar" başlığını seçtiğime gelince; Diyarbekir üzerine bir şeyler yazmışsanız buna elbette notlar diyecektiniz. Bu notları "Diyarbekir Üzerine Notlar" ve bu anlamı verecek bir sürü ifade ile isimlendirmek mümkündü. Ancak "Diyarbekir Kalesinden Notlar" ifadesinin özel bir anlamı da özellikle bu yörenin evladı Ahmed Arif'i de anmamızı sağlamasıdır.

Notların tamamlanmasında beni teşvik eden değerli dostum Osman Danış'a ayrıca teşekkür etmeliyim. O olmasaydı birkaç sayfadan ibaret karaladığım bu notlar asla tamamlanamayacaktı.

*Bülent Sönmez
Nisan-2007, Diyarbekir*

"Buralı" Olmak

Artık kimse buralı değil diyorum kendi kendime.

"Memlekete mi gidiyorsun!"

"Hı..hı. Bursaya gidiyorum"

"Diyarbakırlı değil misin sen!" diye soruyorum.

"On beş senedir Bursa'dayız ." diyor.

Haklı bir gerekçesi olsa da, olmasa da her Doğulu gencin aklında bir gün burayı terk etmek vardır. Terk eden bir daha dönüyor geri. Terk etme düşüncesi zaten buradan kopmanın bir göstergesi; asla buralı olamamanın bir göstergesi .. Zihnen ve ruhen bir kopuştan sözediyorum ben burada. Bu kopuş "buralı olma" durumunu yok ediyor. Aklıma Malcom X geliyor; Fanon geliyor..

Şartları değiştirmekten çok şartlara ayak uydurmak ya da şartlardan kaçmak tavrını seçiyor burada doğan kişi. Galiba memleket ve toprak sevgisi bu yüzden gelişmiyor. Batıdaki rahat yaşam özlemi içgüdüsel hareketin ötesine taşamamış varlıkların hareketidir oysa. "Acıdan kaçmak ve hazza koşmak";

Şunu anlamalıyız; buralı olmakla burada doğmak aynı şey değil. Buralı olmak burayı sevmek demektir; burayı benimsemek, içselleştirmek demektir. Burada doğmakla buralı olunmuyor. Kim "ben buralıyım" diyorsa ona burası için ne yaptığını soracağım.

Kendisini yabancı gören; aşağılanmış gören insanlar hiç bir yerli olamazlar aslında. Buralı olmak bağımsız bir şahsiyet olmakla mümkün. Öncelikle birey olmakla mümkün. Aşiret ve köyün dışına taşamamış insanlarda birey bilincinin gelişmesi gerekiyor önce. Birey olmadan buralı olunmuyor.

İdeolojilerin yaptığı en büyük kötülük buralı olma bilincini köreltmeleridir. İnsanları ya başıboş anarşist, ya da uydum kalabalığa felsefesini benimseyen sürülere dönüştürüyorlar.

Bir Amerikan filminde Rusya'dan Amerika'ya yarışma için gelmiş birinin öyküsü anlatılıyordu. Bu filmde Rus vatandaşın şahsında ironik bir tarzda kapitalist sistemin eleştirisi vardı. Kapitalist dünya insanının hayata baktığı açının serimi vardı. Bir sahnesinde Rus vatandaş bir sokaktan geçerken ani bir fren sesi ile kendine geliyor, çünkü az kalsın bir araba kendisine çarpmak üzeredir. Arabadakiler pencereden el kol hareketi yaparak "hey buraların bizden sorulduğunu bilmiyor musun da ayak altında dolaşıyorsun ?" yollu laflar edip, bağırıp çağırıyorlar. Bunun üzerine o vatandaş çöp yığınlarının öbek öbek olduğu duvarların yazı, boya ve pislikle sıvandığı sokağı göstererek "Bu sokaklar sizden mi sorulur?" diye soruyor ve şu cümleyi yolluyor ardı sıra "Buralar sizden soruluyorsa şu sokaklarınızı temizlesenize ."

"Bu sokak benimdir; benden sorulur" demek bir sorumluluk yüklemiyorsa aslında sokakların kimsesiz/sahipsiz olduğu anlamına gelir bu.

"Çıma Em"

Dolmuşa yöneliyorum. Dolmuşun ön camlarında "star ya rab!" şeklinde bir cümle var. Yani "kurtar Allahım" anlamında bir söz bu. Küçükken ninemden duyardım star sözünü. Altına kaçır-mayıp tuvaletini söyleyebilen çocuklar için "star oldu"; kurtuldu denirdi.

Dolmuşun içinde dikiz aynasının üst tarafında da Kürtçe bir cümleye iliştiriyor gözüm "çıma em" yani niye biz? Evet, niye biz.

Star ya rab.(Mayıs'2000)

Soyluluk

Ortaçağa özgü bir soyluluk anlayışı hala egemen buralarda. Paraya değer vermemek ya da insanlara yardım etmek bir tür soyluluk olarak anlaşılıyor. Ancak görünürdeki bu soyluluk anlayışının altında derin bir aşağılık kompleksinin izlerini hissetmemek mümkün değil. İnsanlara iyi görünmek için yapılan her eylem insanı bir sorumluluğun altına itiyor oysa. Ancak kestirmeden itibar kazanmak isteyen anlayış, sözün sorumluluğunu fark etmekten uzaklaştırıyor insanları. Çünkü verilen birçok söz, varılan birçok antlaşma yerine getirilmiyor. Çünkü soyluluk tamamen taklit ve komplekse yaslanıyor. Oysa verilen sözün getirdiği sorumluluğu farketmektir soyluluk. Taşıyamayacağı yükün altına girer görünüp insanlar nezdinde hemencecik itibar elde etme anlayışı insanı iyice itibarsız kılıyor. Burada da soysuzca bir kolaycılığa kaçma var. Kolay para kazanma anlayışı gibi kolay soyluluk da devşirilebilirmiş sanılıyor. Bu da bedevi zihniyetinin kentleşememiş insanlarda henüz terk edilemediğini gösteriyor.

Sahi nedir soyluluk? Acılarına sahip çıkmaktır; sahip çıkıyor görünmek değil...(Nisan/2001)

"başşımüstüne!"

Burada en çok duyacağınız sözcüklerden birisi "başşımüstüne!" Ama zamanla bu sözün de ne kadar içi boş ve kof olduğunu anlıyorsunuz. "Başşımüstüne abé" diyen esnaftan kazık yedikçe artık bu söz iyice sizi rahatsız etmeye başlıyor. Bir gün sözlerden gıcık kapacağım aklımın köşesinden bile geçmezdi..

"Başşımüstüne.." (Nisan/2001)

"açım!,haklıyım"

Pazarda dolaşıyorum. Maydanoz demetlerinin önünde birkaç çocuk. Şu çocukları sevindireyim sâikiyle yaklaşıp "kaç lira?" diyorum, aniden iki ağızdan iki ayrı ses çıkıyor "ikiyüz".. "yüz". "yüz mü ikiyüz mü?" diye tekrar soruyorum; birbirlerinin yüzüne bakıyorlar. İkiyüz diyen sırtıyor. Etnik bilinç ile ahlakî bilinç arasındaki ayrımı daha iyi anlıyorum. Ben ahlakçı bir özgürlüğü

savunuyorum. "Açım ve haklıyım!" anlayışını bir ahlak değeri olarak benimsemiş insanların gelecekları pek de aydınlık görmüyor bana ..

sokak /çocuk:sokak çocuğu

Sosyolog dostum Mahmut sokak çocuğu ile sokaktaki çocuğu ayırmak gerektiğini söylüyor. Sokaktaki çocuk evi olduğu halde eve para götürmek için sokakta dolaşan çocuk; sokak çocuğu ise sokakta yatıp kalkan evi barkı olmayan çocuk

..

Aslında ne sokak var burada ne de çocuk. Sokak ifadesi bende ana kucağı ifadesi gibi bir çağrışım yapıyor. Seviyorum sokak tabirini. Büyüdüğüm; oyun oynadığım sokak aklıma geliyor. Ancak sanıyorum sokak çocuğu ifadesinde sokak tabiri yanlış kullanılıyor. Çünkü modern kentte sokak bulunmuyor. Başboş gezen çocuklar da bu yüzden belli bir sokak terbiyesi almadan büyüyorlar. Çünkü O sokağın abileri, bıçkın delikanlıları; yaz akşamlarında etrafına oturulup eski anılarını dinlediğimiz yaşlıları vardı. Paramız olmayınca veresiye yazdırdığımız bakkallarımız vardı. Sokakta çocuk doğal olarak belli bir sokak disiplini alarak büyüyordu. Hiç birinin eve para getirme gibi bir mecburiyeti bulunmuyordu. Ama sokak çocuğu denilen varlık kentin bütün pisliğiyle bir anda tanışan bir anda yaşamanın acı yüzünü gören ve bu yüzden daima acıdan kaçıp hazza koşma dışında bir reflekse sahip olmayan kişidir. O iyi giyimli insanları ve yabancı olarak algıladıklarını daima aldatmayı kendisine hak olarak gören, çocuk sâfiyetini çoktan kaybetmiş zamanından önce büyümüş küçük adamdır.

Şair "çocuklar birden büyüdü" diyordu. Neden birden büyüdü? Neden birden büyüttük çocukları?

Acı ama gerçek: ne sokak var artık ne de çocuk.

Korku

"ben bir ceviz ağacıyım gülhane parkında"

Bölgede 80'li yıllarda dünyaya gelmiş bir çocuk şu an yirmibir yaşını sürüyor. Bu yirmibir sene içinde sadece sıkıyönetim olağanüstü hal görmüş; yıkımlar ve ölümler görmüş bir can bu.

Bu yüzden ürkek bu yüzden hayata çekinerek yaklaşıyor. Bu yüzden kendisine her dik bakana polis sanıyor.

"ben bir ceviz ağacıyım gülhane parkında
ne sen bunun farkındasın ne de polis farkında."

O yaşadığı vehametini farkında. Korkusu da bu yüzden zaten.

Kimileri onun korkaklığını etnik kimliğine bağlayarak daha fazla kahraman kesiliyorlar ama dediğim gibi. Tarih şahittir dediğim gibi..

"teke tek döğüşte yenilmediler
bin yıllardan beri bura uşağı
gel haberi nerden verek..."

buradaki konya

"haniyada benim elli de gram pırasam"
(konya türküsü)

.....

balıkçılarbaşı

"elimde imkan olsa balıkçılarbaşını yıkar eski yapıları ortaya çıkarırdım" dediğim çok oldu. Balıkçılarbaşı şehrin daha çok alt kesiminin alışveriş yaptığı bir merkez. Balıkla ya da balıkçılıkla asla bir ilgisi yok! Bu ismi nereden aldığını da henüz öğrenemedim. Üstüste yığılmış beton bloklara pasaj diyorlar. Üstüste yığılmış ufaklı büyüklü bir çok iş yeri. Hepsinin arkasında ilk girdiğinizde hiçbirini göremediğiniz ya çok eski tarihi bir cami; ya kilise, ya da tarihi bir yapı var. Uzun süre gezdiğinizde bunaltıcı olabilecek kadar kalabalık. Arabamı zar zor park edebildiğim bir yer.

En çok da Balıkçılarbaşında duyduğum ve uzun süredir bütün seyyar kasetçilerde banko çalan bir parça var

"şeref ekmek bulamazken
şerefsiz bud'u

götürdükçe ciger aney içim yanıyor

yanıyor da güzel aney

yaram kanıyor..."

Müzik de acılı buralarda. Ekmek bulamayan insanların tarih ve sanat yapıtlarına dikkat etmesi mümkün görünmüyor..

"elimde imkân olsa."

Ekmek

Lavaş ekmek almak için küçük büfeye uğruyorum. Kaldırımında oturan dilenci bir kadın var. "Bu kadın gerçekten yoksul mudur?" diye soruyorum. Sanki öğrenmem ne işe yarayacak? "Yetimi var abi" diyor büfeci genç. "Bir ekmek de ona ver" diyorum. Alttan bir ekmek çıkarıyor. Şüpheleniyorum. Meğer bayat ekmek vermiş. Sonra anlıyorum. Parasını verdiğim ekmeği yoksula bayat olarak yedirmek isteyen yine bir yoksul. Bu ne yaman çelişki anne..

"Dağkapiii, dağkapiii"

Metoroloji hava sıcaklığının 46 derece olduğunu söylüyor. Büfeden su alıp gölgelerden yürüyerek dolmuş durağına varmaya çabalıyorum. Bu arada dolaptan yeni çıkmış suyum yudumlayarak biraz olsun rahatlamayı deniyorum. Aniden dolmuşların yanında topaç çeviren 10-11 yaşlarında bir erkek çocuğa ilişiyor gözlerim. Güneşin tam tepede olduğu bu vakitte bulduğu küçük bir beton parçasında topaç çevirmeye çalışan bir çocuk bu. "Yavrum! bu güneşin altında topaç çevirecek başka yer bulamadın mı?" diye biraz kızgın bir edayla soruyor ve "hadi gölgeye bakalım" diyorum. O, terden sırlıslık olmuş ve kızarmış yüzü ile topacının ipini sararken bir yandan da bana bakarak "Dağkapii, dağkapiii" diye bağıyor..Anlıyorum.

O yüzlerce çocuk gibi bir dolmuş muavini ..Bulduğu tek boş vakit ve bulduğu tek oyun zemini..

Serinlemek için elimdeki suyun birazını ensemden dökeyim diyorum o an ensemin haşlandığını hissediyor ve sıçırıyor. Biraz önce dolaptan çıkmamış mıydı bu su?

Feministler, İnsan hakları savunucuları,

Ümay vesaire

Doğunun ezilmişliğini her fırsatta dile getiren kuruluşlar çöp karıştıran çocukların fotoğraflarını çekiyorlar. Ümay yazı yazıyor "acına sahip çık!" diye. Dicle Üniversitesi Sosyoloji bölümü öğrencisi Ahmet sokak çocukları üzerine araştırmalar yapıyor. Fotoğraf çekmek, araştırma yapmak, yazı yazmak...ille de duygusallık hiçbir derde derman olmuyor oysa. Bir çivi çakmalarını bekliyorum bir fidan dikmelerini bir fidana sahip çıkmalarını bekliyorum. Feministlerden insan hakları derneklerinden, Ümaydan, Sosyoloji öğrencisi Ahmet'ten. Devletlülerden ise hiçbir şey beklemiyorum. Onlar zaten yapacaklarını fazlasıyla yapıyorlar.

Dünya Kupası 2002

Hizmetli Zeki Efendi koridorda "Suudi Arabistan bizi utandırdı hocam" diyor. "Neden" diyorum. "Almanya'ya sekiz sıfır yenildi ya!" diyor. "Sana ne?" diyorum. "Olur mu hocam Müslüman ülke.."

Bu toplumda ırkçılığın kökleşmesinin ne kadar zor olduğunu anlıyorum. Halkın ümmetçiliği ile Müslüman cemaatlerin hizipçiliği arasındaki çelişkiyi hayretle farkediyorum.

Bina bina, bina

Üstüste yığılmış beton yığınları mantar biter gibi bitiyor. Üstelik ne bir yeşil alan ne bir çocuk parkı ne bir dinlenme yeri. Üstüste..

Ünlü olmak!

"Ben buradayım"; "ben bir değerim". Ben de varım demek istiyor insanlar. Bunun en kestirme yolu müzik'e bulaşmaktan geçiyor. Ya müzikle ilgileneceksiniz ya da müzikle ilgilenenleri lanse edeceksiniz. Bunun sosyal ve ille de siyasi boyutları var elbette. Gençler bunun için olmadık işler yapıyorlar. Ünlü olmak adına ötesi karanlık bir koridorda yürümeyi göze alıyorlar. İnsanın birey olarak silikleştiği, fazlaca gerçek olduğu, herkesin birbirine benzediği bir süreç bu. Farklı insanın silindiği bir ortam bu. Sıra dışı olmanın kutsandığı bir ortamda sıradan bir insan

olmanın mutluluğunu yaşıyorum. Cesur değilim. Ücunda ışığı görmediğim tünellere girmiyorum bu yüzen. Sanal ilişkileri de bu yüzden sağlıklı buluyorum. Hele ünlülerle olan e-mail alışverişi. Ünlüler sizinle tanışmak değil pohpohlanmak istiyorlar. Onlar dost değil hayran istiyorlar. Onlar her zaman kendilerini alkışlamanızı istiyorlar. Bu tutumlarıyla sahte bir dünya kurmak istiyorlar kendilerine. Acıyorum sadece. Ey ünlü insanlar size acıyorum. Ne zamana kadar sürdüreceksiniz kendinize kurduğunuz bu sahte dünyada yaşamayı. Ya da ne zaman göze alacaksınız bu sahte dünyayı yıkıp parçalamayı.(Nisan-2001)

Ümay

Bir yazısını okudum. "Acına sahip çıkmazsan.." diye başlıyordu. Ümay Ümay diye bir pop sanatçısı tanıyordum. O muydu? Oymuş.! İsminin ilginçliği dikkatimi çekmişti popçu olarak çıktığı dönemde. Doğuya tutkun ve vurgun gibi görünüyor. Yazıları duygusal ve merhamet yüklü. Duygusallığı elden bırakmadan biraz da yakından eğilse meselelere; biraz daha derinden baksa.. Onun bütün yazılarını Ebuzer adlı öğrenci getiriyor. Kasetini de dinliyormuş. Ebuzer (Azer) Ümayı çok seviyor İnternette kurulan bir dostluk bu. Ama sanal değil. Herneyse.. (Nisan/2001)

Belgin Cengiz, Gökhan Deniz

İki genç kadın aramış beni. Sonra görüştük. Belgin ve Harika, Daha sonra Gökhan Deniz de geldi. Bu arkadaşlar Diyarbakır'da sokak çocukları ile ilgili bir proje yürütüyorlar. Bizden de katkı bekliyorlar. "Düzce Psikolojik-Sosyal Destek ve Fizyoterapi Rehabilitasyon Merkezi'nden geliyorlar. Genç dinamik bir o kadar da istekli gençler bunlar. Deprem çocuklarına yönelik bir faaliyet programını Diyarbakır'a da taşımışlar. Diyarbakır'da özellikle sokak çocuklarının topluma kazandırılması belli bir eğitimden geçirilmesi konusunda araştırmalar yapıp çalışmalar yürütüyorlar. Yedi öğrenci verdim ama dördü devam ettirdi. Belgin Bingöl'de imiş şimdi.(Temmuz 2003)

Gökhan aynı zamanda resim sanatçısı. Sergi falan da açtı. Daha bir saygı duydum, daha bir umutlandım gelecek adına. Bunlar hem sanatçı hem de sokak çocukları ile ilgili faaliyet yürütmekten geri kalmıyorlar.

Aklıma sanatçı olmanın pis ve kirli odalarda fantazi üretmek olduğu şeklindeki yargıyla adam olamamış bir yığın müsvedde geliyor. Biraz ünlendiklerinde hemen reklam yıldızı olan sanatçılar geliyor. Gökhan'a selam ediyorum.

DEVLET

"Devlet orman yakmış!."

Odamin tam karşısında Dicle süzülüyor. Karşıda Hevsel bahçeleri; ötede Kırklar dağı.. Gazi köşkünü bir yana bırakırsak ufukta hiçbir ağaç görünmüyor..

Askerlerin orman yaktığı çok söylenir burada. Savaşta propaganda silahı önemli. Ancak bu Evliya Çelebinin bölgeyi özellikle Diyarbakiri anlatırken bahsettiği bütün bir ormanlık bölgenin askerler tarafından yakıldığı anlamına mı geliyor? Askerler orman yaktı diyenlere kaç ağaç diktiğini soracağım..

"Devlet şehrin güzel yerlerini kapmış!.."

Diyarbakire hava aldırın ve çoğu kere bir şehir olduğunu hatırlatan alanlar devlet daireleri ve kurumların bulunduğu alanlar. Ağaç var, boş alan var. Temiz ve bakımlı mekânlar buralar. Dedim ya propaganda ne kadar adaletsiz bir yaklaşım.. Devlet hâkim olduğu alanı aynen korumuş temizlemiş muhafaza etmiş. Ya Diyarbakirin yeni imarına ne demeli..Düz ve güzel alanlarda en aşağı yedi katlı modern binalar yapılmış ama tek bir yeşil yok, tek bir oyun alanı yok, tek bir ibadet mekanı yok. "vay be! demek devlet güzel alanları almış!.." İyi etmiş..Gözünü para hırsı bürümüş insanlara verseydi de havasızlıktan ölse miydik? Allah Allah..

Tarih Ve Şimdi

Bir de tarihle övünme tavrı var ki kimi kere komik denecek boyutlarda. Yeni kurulan yerleşim yerleri beton yığınları haline dönüştürülürken; yeni Diyarbakır adeta can çekişirken Diyarbakır'ın üçbin yıllık surlarıyla övünmek traji-komik bir durum olarak çıkıyor karşımıza. Övülecek yeni şeyler üretmeyenlerin tek sermayesi tarihe tapınmak oluyor galiba. Yeni güzellikler üretmeden üçbin yıl önce yaşamış insanların yaptık-

larıyla övünmek nasıl bir ruh halinin dışavurumudur anlamak zor.

Belediye Seçim Vesaire

Diyarbakır'da ikinci dönem seçimi de Dehap adındaki partinin belediyesi kazandı. Belediye başkanının ilk demeçleri bir belediye başkanından çok seçilmiş bir devlet başkanı gibiydi. Özgürlük, demokrasi, insan hakları...Anlamıştım. O Helsinkideki, Bürükseldeki, Zürihteki adamlara mesajlar yolluyordu. Arkadaşıma "Eyalet valisi gibi konuşuyor" bu adam dedim... Acı acı gülüştük.

Siyasi Şehir

Dünyada bu kadar siyasetin içine çekilmiş; bu kadar siyasi bir şehir olduğunu sanmıyorum. Bu bir şehir için olumlu bir durum değil bana göre. Daha doğrusu bu kentin siyasetten çok öte bir tarihsel ve kültürel misyonu var. Ama Diyarbakır denildiğinde ilk akla gelen ne tarih, ne kültür. Sadece korku, ürkeklik, tedirginlikle karışık bir bakış... Çok yazık...

"Hani benim sevincim nerede

Bilyelerim topacım"

Birkaç boyacı çocuk bir dükkanın kapısının önünde iştahla bir şeyler yiyorlar..Yemek de denmez belki süratli ve tedirgin bir atıştırma...Dikkatle baktığımda yenilen şeyin az önce dükkan sahibinin lokantanın alması için dışarı bıraktığı tepsideki yemek artıkları olduğunu görüyorum. Hiçbir şehirde böyle bir manzarayla karşılaşmadığımı itiraf etmeliyim Şimdi bu çocuklara yemek ısmarlamak var ama..

Çocuklarla ilgilenmek onlara soru sormak bir çok dikkatli gözün üzerinize çevrilmesini getiriyor. Bu konuda bir arkadaşım tarafından uyarıldım hatta. Sokaktaki çocuklarla ilgilenmek onlara sahip çıkmak problemlili burada. "Neden?" "Niçin?" "Amacın ne?".

Anlatabildim mi?

Bu soruları sormanın haksız bir boyutu yok belki de...

"hani benim sevincim nerede/
bilyelerim topacım"

Tek kapı Çift Kapı

Diyarbakiri gördüyseniz surlardaki kapıları görmüşsünüzdür. Tek Kapı ve Çift Kapı da bu kapıların ikisi.. Her gün hem tek kapıdan hem de çift kapıdan geçiyorum. Kendimi hep tek kapıya benzetiyorum. Trafik dğğümleniyor orada, orada çözümsüzlük ve karmaşa yaşanıyor her gün..gelişler ve gidişler hep problemli..Oysa çift kapı öyle değil..Trafik akışkanlığı bağlamında hem gelişi var hem gidişi. Orada trafik tıkanmıyor..Orada çözümsüzlük ve dğğümlenme yok..Biraz da çift kapı olmalıym diye düşündüğüm olmuyor değil. Ne dedim ben şimdi.. Neyse.

Attila İlhan mı?

"Ben puslu bir sabahtım Diyarbakir önünde /Cebimde hep yanlış adresler vardı"

Nerden geldi bu dizeler Attila İlhandan mı, yoksa bana mı ait bilmiyorum ama beni ne kadar güzel ifade ediyor.

"Terrible Terry" buradaydı

Diyarbakır'ın son beş yılda epeyce ünlü konukları oldu. Yolda Murat Belgeye, Mete Tunçay'a Baskın Orana, Tayfun Talipoğluna aniden rastlamanız mümkün. Ama daha da ünlüsü var: Terry Eagleton. O dünya çapında entelektüel bir star..Star kelimesini özellikle seçtiğimi belirtmeliyim. Postmodernizmin yanılısaları, Kapı Bekçisi, Azizler Ve Alimler Türkçeye çevrilmiş birkaç kitabı... Kocaeli Üniversitesi Felsefe Bölümü öğretim üyelerinden Afşar Timuçin, Sinan Özbek ve Ayhan Çitil gibi kendi alanlarında yetkin üç felsefeci refakat ediyor Terry'ye yanlarında yine ünlü biri Alex Demiroviç var...O da Frankfurt Üniversitesinden...Bir panel yapmak istiyorlar -asında bölgeyi merak ediyorlarmış yabancı konuklarımız da panel için bahanesi-. Yani gelmişken Üniversitelerle tanışmak da istemişler..Nitekim tanıştılar da.. Onlara üç gün refakat ettim..Bu arada yüksek lisans öğrencileri onlara Doğunun misafirperverliğini fazlasıyla gösterdiler. Onları Batman, Hasankeyf ve Mardine götürdüler.

Ancak Terry'nin beyaz adam tavırlarından hoşlanmadığımı kısmen belirttim ve hissettirdim. Belki de bana öyle geliyordu; bilmiyorum ama emperyalizmin kitabını yazmış bir ülkenin ferdi ile bir Osmanlı bürokratinin torunu arasındaki ruhsal bir çatışma idi bu. O da hissetti bunu aslında. Her ne kadar o da benim gibi emperyalizme karşı olsa da yetişme tarzı insanların algılamalarına elbette etki ediyor. Ben onun yerinde olsaydım sanırım bu topraklara geldiğimde biraz daha mütevazı, biraz daha mahcup olurudum. Gerçi o İngiliz değil, sanırım İrlandalı ve muhalif bir düşünce adamı. İngiliz edebiyatı ve Sheakespeare yi yerden yere vuran bir yapıbozucu edebiyat adamı. Bu yüzden Prens Charles ona Terrible Terry diyormuş. Ama ne olursa olsun kendisinden daha mütevazı olmasını beklerdim. Yazdığı makalenin kelimesine bir dolar alan birinden bunu beklemeli miyiz? O da işin başka boyutu.

Alex Demiroviçi daha bir sevecen ve daha bir kendime yakın buldum. Bir kere soy ismi çok önemli çünkü babası Boşnak ve Müslüman, annesi Alman... Bir asilzade tavrı sezdim Demiroviçte ve bunu Ayhan beye söyledim o da ona ilettili. Kemal Tahiri ve "Devlet Ana"yı bir kere daha saygıyla yadettim.

Belki de bütün bunlar benim Doğulu kuruntularım. Olabilir elbette. Biz doğulular ne de kuruntulu insanlarız.

Diyarbakirde Turizm niye gelişmez

Misafirperverlik hala ölmedi de ondan. Yolda tanıştıkları turistleri bile evlerine götürüp yedirip içiren insanlar hala mevcut. "Biraz Diyarbakıra döviz bıraksınlar" dediğimde yüzüme biraz kızgın ve biraz da acaba dalga mı geçiyor tarzında bakıldığını gördüm. "Çok yaşayın Diyarbakirliiler... çok yaşayın.."

Film İcabı İşler

Tiyatrocu dostum Sabri anlatmıştı. Bir gurup sinema sanatçısı bir dizi çekmek için Diyarbakır'a geliyor. Tabi filmin kimi sahneleri bir köyde çekilecek. Film icabı bir sahnede köy çocuklarına kalem defter vesaire dağıtılıyor. Çekim bittikten sonra verilen malzemeleri tekrar toplamaya kalkmazlar mı? Ama çocuklara bunun film icabı bir yardım olduğunu anlatmak biraz zor

oluyor tabi. Onlar kaçıyor film asistanları kovalıyor. Oysa Diyarbakır Belediyesinin tiyatrocularının onlara bedava hizmet ve imkân sunduklarını duymuştum.

Laf aramızda film icabı çok yardım var bu bölgede Neyse.. Bir Kürt bilgisi "biz Kürtler aldanırız ama aldatmayız" demişti. Bu yargı çok fazla geçerliliğini korumasa da hala umut var.

Domates

Üstleri başları kir pas içinde iki çocuk büyük bir çöp kutusunun yanında irice bir domatesi ortaklaşa yemek için didişip duruyorlar. Durup seyrediyorum. Bir domatesin bu kadar iştahla yenişini ilk defa görüyorum. Benim çocuklarımın neden hiçbir yiyeceğe iştahlı olmadıklarını anlıyorum.

Kürtçe İsimler

Şimdilerde Kürtçe isimlerin serbest olduğu konuşuluyor. Zınar, Rozerin, Heval, Welat gibi isimler özellikle 80 sonrasında oldukça yaygınlaşmış bölgede. Aslında Kürtlerin geçmişinde bu tarz isimlere pek rağbet olmamış. Kürt büyükleri olarak bilinenlerin isimleri, Ahmed_i Hane, Arif-i Ciziri, Baba Tahiri Üryan, Şeyh Said... Ahmet, Arif, Tahir, Sıbğettullah, Abdulvasih, Abdusselam gibi dinsel perspektiften beslenen isimler bölgede son 20 yıl içinde etnik kimlik talebinden beslenen isimlere yerini bırakmış. Bütün şovenist hareketlerin beslenme kaynağının ulusal taleplere dayandığı düşünülürse, Kürt ulusalcığının kimlik arayışının Kürt şovenizmine evrimle eğilimi gösterip göstermeyeceğini zaman ve şartlar gösterecek.

Fakat dünya, ulusalcılığın ve şovenizmin rağbet görebileceği bir dünya olmaktan çoktan çıktı...

Modern Kürt kimliği ile geleneksel Kürt kimliği arasındaki çekişme Modern Kürt kimliği lehine gelişen bir seyir izliyor şimdilik. İsimlerdeki değişim buna işaret ediyor.(2003)

Bir de..

Caminin tuvaletine yöneliyorum. Tuvalet görevlisinin kulübesinde elinde Arap harfleriyle yazılmış bir metni mırıldandığını görüyorum. Merak ile ne okuduğunu soruyorum;

Arapça mı diyorum. Bunun bir tür Kürtçe mevlid olduğunu söylüyor. Biraz okumasını istiyorum ve makamıyla okumaya başlıyor. Hayranlıkla dinliyorum... Benim dinlediğimi gördükçe daha da coşuyor. Sanırım o da medreseli.

Klasik tarz medrese eğitimi almış (ki bu medreselerin bazıları hala yaşıyor) ve Arapça ve farsça bilen bir dolu insan var bölgede. Bir de bu var yani... bir de..

Trafik polisi

Arabanızı park etmekte oldukça zorlandığınız bir yer Balıkçılarbaşı. Tarihi mekânların otopark'a dönüştürüldüğü ama bu otoparklara bile arabayı park etmenin oldukça zor olduğu bir yer. İki kere ceza yedim Balıkçılarbaşında. İki kere de "nereli" olduğumu sordu trafik polisi. Ehliyetimdeki doğum yerine dikkat etti. "Senin görevin trafiği düzenlemek değil mi?" diye sorduğumda "ben otoparkçı değilim, polisim beyefendi" dedi kravatıma bakarak. "Görevin ceza kesmek mi?" dedim "Evet" dedi. Cezanın koşullarını düzeltmeyen oydu ve ceza kesen yine oydu. O görevini yapsaydı ben ceza yemeyecektim aslında.." Tebrik ederim" dedim. Sadece onun görevini yapmasıyla o semtin sorunu tümüyle çözülemeyecek biliyorum; ama yine de insanlardan biraz özveri beklemek hakkımız değil mi?

Beklentiler, beklentiler beklentiler. Bizi mutsuz kılan en kavi arzu..

Ahmet Kaya

Ahmet Kaya ölmüş...Koca şehir sanki yas tutuyor. Yas ama ..... her yerden Ahmet Kayanın sesi geliyor. Bir hafta boyu sürdü bu durum.

"Karwan bı çu"

(Kervan Gitti)

Kervan son şarkısıydı Ahmet Kaya'nın. Kürtçe söyledi ve klibini de yaptı. Klibi de şarkının sözleri de çok dokunaklıydı. Yerel TV ler Türkçe altyazı ile yayınladılar bu klibi. En beğendiğim şarkılarından biriydi.

İki Polis Memuru, Ahmet Kaya Ve Ben

Bir gurup polis ellerinde karanfillerle oda oda geziyorlar Fakültede. Bizlere karanfil veriyorlar Polis Günü dolayısıyla. İlk defa karşılaşıyorum bu durumla. Teşekkür ediyorum onlara; buyur ediyorum. Bilgisayarda Ahmet Kaya'nın şarkılarını dinliyordum az önce, onlar da duyuyorlar. Polislerden biri "Hocam Ahmet Kaya mı dinliyorsunuz" diyor. O an fark ediyorum. "Evet Severim Kayayı ve müziğini." Öteki polis soruyu soran arkadaşına "sanki sen ne dinliyorsun; arabanda bütün kasetleri yok mu Ahmet Kaya'nın.." "Şey... elbette sesi çok güzel, müziği de çok iyi..altı yedi senedir dinliyorum." diyor mahcup bir edayla.

Sanat'ın evrensel dilinin, ideolojilerin yerel gücünden üstün olduğunu bir kere daha anlıyorum.

İki yol hikâyesi

Kar-2005

Yılda bir kere kar yağıyor bu şehirde. Bir gün sonra da eser kalmıyor kardan. Ben geldim geleli böyle bu. Eve gidiyorum. Yolda birkaç genç ve bir yaşlı adam dolmuş bekliyorlar kar altında. Arabayı yanaştırıyorum ve üç kişiyi alıyorum arabaya. Arabanın arkasında çantam var. Unutmuşum o an.. Dağkapıda iniyorlar yolda aldıklarım. Bana dua ederek iniyorlar arabadan.

Eve geldiğimde çantamın soyulduğunu fark ediyorum. Çantamda ne mi vardı? Ne olacak kitap, kağıt, kalem, vesaire. Çakmak ve sigaram dışında çalacak bir şey bulamamışlar.

Yine de ucuz kurtulduğuma şükrediyorum.

Yine kar...2006

Fiskaya da uzun araba konvoyu ..Kardan çıkamıyorlar.. Seyrantepe yoluna dönüyorum. Diyarbakır'ı Silvana bağlayan gidişli gelişli büyük bir yol. Ama orada da konvoy var. Kar yağdıkça yağıyor. Hava kararmış vaziyette. Arabayı kâh çalıştırıyor, kâh durduruyorum. Seyrantepe yolunda ilerlemek mümkün olmuyor.

Aniden ortalıkta büyük bir çocuk kalabalığı peydahlanıyor.

Seyrantepenin çocuk ve gençleri bunlar. Hem karın keyfini çıkarmak hem de konvoyun durumuna bakarak vakit geçirmek amacıyla oradan oraya gidip geliyorlar. Kah şakalaşiyor kah birbirlerine kar atıyorlar. Çoğunun ne doğru dürüst paltosu, ne de doğru dürüst ayakkabısı var. Paltosu olan çocuk görmedim dersem abartmış olmam aslında. Neden sonra kimisi çocuk yaşta bir gurup genç yaklaşıyorlar arabama. "Abi çekici lazım mı?" diyorlar. Ben de "Nerede çekici" diye cevap veriyorum. "İşte çekici biziz abi" diyorlar. Tamam, da diyorum benim hiç param yok. Birbirlerinin yüzüne bakıyorlar. Hakikaten de cebimde hiç para yok aksi gibi. Çantamda bizim ufaklıklar için aldığım üç tane çikolata var sadece..İçlerinden büyük olanı "Abi şimdi senin gerçekten hiç paran yok mu?" diye inanmamış bir edayla soruyor." Ben de "Gerçekten yok ama yardım ederseniz bu iyiliğinizin altında kalmam" diyorum. İçlerinden birisi " para nedir ula, abi sen para dedin ayıp oldu, biz Allah için sana yardım edeceğiz" diyor. Ve hepimiz başlıyoruz arabayı itmeye. Ben bir yandan açık kapıdan direksiyonu kontrol ediyorum. Küçük çocuklar arabanın önüne zıplayıp oturuyorlar ve böylece ağırlık yapmış oluyorlar. Keyiflerine diyecek yok tabi. Arabayı buzlanmanın daha az olduğu bir mekânda çalıştırıyor ve hareket ediyorum, yavaşça düzlüğe gelip duruyorum. Çantamdaki çikolataları küçük olanlarına veriyorum ve isterseniz paylaşabilirsiniz diyorum ve atkımı da bedeninden oldukça küçük bir ceket içinde tir tir titreyen 9-10 yaşlarındaki çocuğun boynuna ve koynuna sarıyorum güzelce. İçim rahat etti mi? Hayır. Sıcak yuvama ve çocuklarımın yanına dönerken kardan çıktığıma sevinemiyorum bile. Benden çikolata isteyecekler; biliyorum. Ama çocukluğu çalınmış bir yoksulluğun unutulmuşluğunu anlatabilir miyim onlara; bilmiyorum.

Bir de, acaba Londra ya da Paris'te yaşasaydım parasız yola çıkmayı göze alabilir miydim diye soruyorum kendi kendime. Parasız olduğumuzu fark edemeyecek kadar bu topluma güveniyoruz demek ki..

Seyrantepe

Seyrantepe genelde köyü boşaltılan vatandaşların kurdukları gecekondu mahallesi. Şehrin merkezine uzak olmamasına rağmen suların tankerlerle getirildiği bir yer burası. Şehre mecbur kalmış ama şehirle henüz tam olarak tanışmamış insanların yaşadığı bir yer. Şehre mal olamamak ve köye gidememek arasında bocalayan bir bölge. İnşaatlarda çalışarak ve hamallık yaparak geçimlerini temin etmeye çalışan insanlar. Bunlardan birisini evimi taşırken tanımıştım.

Yeni bir Şiir Kitabı

"Her Ayrılık Bir Aşk" M. Ali Köseoğlu'nun şiir kitabını teslim ediyor kargo. 'Canım kardeşim nihayet şiirlerini kitaplaştırdın ha!' diyorum içimden. Seviniyorum.

M.Ali Köseoğlu Konyada dost diyebileceğim birkaç insandan biri. Yaşça benden küçük ama gönül olarak yaşıt bir gönül dostu. Yerel bir gazetede yazıyor. Birçok edebiyat dergisinde yazdı. Aşşyan bizim beraber yazdığımız bir dergiydi Konyada.

Kitabın sayfalarını çevirmeye başlıyorum.

"önce gölge
gözlerinin gölgesi
aşkın gölgesi

sonra tipi
gözlerin uzak çöller
ümit ve korku

şekilsiz sesler
yeğnileşen göğsüm
aşk hangi uzak ülke."

(hangi uzak ülke)

Uzak lke

Diyarbakırda Uzak lke adında bir edebiyat dergisi yayınlıyoruz. Ama sadece beş sayı srdrebiliyoruz. Kolay değil elbette. Derginin ismini belirledikten sonra M.Aliden Őir ve yazı talep ediyorum. Gelen Şiirin adı "hangi uzak lke"? Bu muhteŐem tevafuk'a ne diyeceğimizi bilemiyoruz.

Hepimizin uzak bir ülkesi var aslında.. Hep bir uzak ülkeye yolculuk ediyoruz. zlemlerimizin, umutlarımızın ve aŐklarımızın olduğu bir uzak ülke bu. Yaşamak bu uzak ülkeye yola çıkmak anlamına geliyor. Hasret, zlem ve acılarımız bir ayrı kalmıŐlıęın armağanı sanki. Bu yüzden bu ülke var. Bu yüzden bir ömür bu ülkeyi zlyoruz.

biŐnev in ney n hikayet mi kuned
ez cdayi ha Şikayet mi kuned

Hepimizin kendimize ait dünyamız oluyor. Dünyamızı nceliklerimiz oluŐturuyor her zaman. Önceliklerimiz dünyamızı dünyamız da bizi ortaya koyuyor.

Bir uzak ülke zleminde olanlar ve bu ülkeye ulaŐmaya çalıŐanlar kendilerine sunulan dünyayı aŐmaya deneyenlerdir. Robinsonal bir yaŐamın ötesine bakmayı bilenlerdir. Kendilerine sunulan dünyanın bütün eksikliklerine, bütün yanlıŐlıklarına, bütün olumsuzluklarına iŐsel bir karşı oluŐ içinde olanlardır. Sanat ıssız adalarına sürülmeye zorlanan kiŐilere o uzak ülkeyi hatırlatmayı sağlayan bir fenomendir. Sanat adaların, kıtaların ötesinde bir yurt arayıŐıdır. Ama sanatın da yurtlanma sorunu bulunmaktadır.

İnsanlar arası uzaklıklar fiziksel olmaktan çok manevi ve deruni. Sanat mesafeleri kısaltan uzaklıkları yakınlaŐtıran bir fenomen. Çoğu kere uzak bir ülke olarak kalan bir fenomen. İnsani en temel boyut olmağı bakımından sanat evrensel bir dile sahip. Bu yüzden onun ülkesi milleti sınırı yok. Onun yurtlandığı ve yurtlanacağı yer tertemiz yürekler olacaktır. Sanat bozulmamıŐ yüreklerde ebediyen varolacak ve bu yüreklerden dıŐarıya taŐarak insansızlaŐma sürecinde yurtlanma sorununu aŐmasını bilecektir. DŐncelerdeki farklılıkların duyguların

ortaklığını unutturduğu bir ortamda düşünceleriyle kendilerine ıssız adalar oluşturanlara uzak ülkelerini hatırlatmak sanatın evrensel diliyle mümkün olacaktır. Sanatın olduğu yerde insan, insanın olduğu yerde hep bir "uzak ülke" olacaktır.

"Diyarbakir Bu mudur?"

Hangi şehir şaire ilham verir? Bilmiyorum..İstanbul diyecekler çoktur ama bana Diyarbakir dışında ilham veren şehir olmadı desem abartmış olmam. İşte Diyarbakirın bana yazdırdığı şiir,

"Diyarbakir Bu mudur?"

aklıma Zweeg girdi

kanıma sen girdin

kaç kişi kırıp kaçtı kalbimin camlarını

ben puslu bir sabahtım Diyarbakir önünde

cebimde hep yanlış adresler vardı

hangi kapıdan geçsem hükmüm müebbed

bütün yetim çocuklar bende ağlardı

benim kelepçem kadar soğuk

yalnızlıklarım vardı

dökülen yapraklar gibi savrulurdu çocuklar

Suriçi hep sonbahardı

-yoktu çocukların sokağı

sokağın çocukları vardı-

dudağımda eski bir şarkı

"diyarbakir bu mudur

elleri kınalı"

namlular kanlı
zulamda hesabı sorulmamış ihanetler vardı

geceleri tutardım Allahın ellerinden
Allahın eli koynumda sabahlardı
Benim uykusuz geceler kadar zifir acılarım vardı

"konuş!" derlerdi konuşamazdım
İçimde kavi barikatlar
dört yanım lâl /
dört duvar
benim demir parmaklıklar kadar kadim suskunluklarım vardı

ağlardım
yapraklar dökülürdü habire
hayatlar dökülürdü
kan kokardı kaldırımlar
şen olmazdı Mardin kapı
Benim kimselere anlatamadığım korkularım vardı

güneş kavururdu her şeyi
ter kokardı Diyarbakir
merhaba derdim suya ekmeğe kuşa
usul usul kanardı yoksulluğum
sakallarım uzardı
kuruyan son ağaçtan uçardı kuşlar

hüzün çökerken dört bir yanına kentin
karanlık basardı bütün mevizlerimi
şarkılara yapıştırdım en çok
en ağır en içli
diyarbakir bedendir
suyu akmaz nedendir
beyaz güvercinler uğramaz göklerime
acep nedendir
acep nedendir

Diyarbakir - Mart 2006

Galatasaray Ve Diyarbakir

Diyarbakir'da Galatasaray sevgisi çok büyük. Halk Diyarbakirspordan çok Galatasaraylıdır.

Hafta sonu bilgisayarın başında çalışıyorum. Civar kahvelerden ve Cafe'lerden "Gool" diye sesler geliyor. Her "gool!" sesi Galatasaray'ın bir gol attığı anlamına geliyor burada. Ev halkına Galatasaray gol attı diye haber veriyorum.

Cenaze Töreni ve Futbol Maçı

Futbol maçında büyük olaylar olmuş. Ama olacağı belliydi belki de. Bilmiyorum. Konyaspor maçının olacağı gün Diyarbakir'da Mardinde öldürülmüş bir militanın cenazesi vardı ve cenazede olaylar çıktı. Birçok kişi tutuklandı; yaralılar vesaireler. İki saat sonra Statda olayların adeta devamı yaşandı. Eğer maç bir gün ertelenebilseydi belki de futbol sahasındaki tatsız olaylar gerçekleşmeyecekti. Diyarbakir'in bir futbol takımından çok başka şeylere ihtiyacı bulunduğunu bir kez daha öğretti bu durum.

1909 dan 1990'a

Kürt örgütleri ve söylemleri

1970 lere kadar ortaya çıkmış Kürt örgütleri bir etnik devlet kurma talebinden çok Ümmet içinde Kürtlerin de diğer milletler gibi haklarının olduğunu vurgulayan ümmetçi ve genelde halifeci söylemlere sahipken, 1970'lerden sonra Gelişen Kürt örgütleri daha çok Marxist Leninist temele dayanıyor. Hatta kendilerinin ulusalcı bir örgüt olduğunu iddia edenlere "biz sosyalist bir hareketiz ve toplumcuyuz asla ırkçı değiliz" diye cevap veriyorlar. (Öcalan, Seçilmiş konuşmalar, Sosyal yay.)

Hemen hemen hepsinin programında Kürtler hakkında şu ifadelere rastlamanız mümkün..

"Kürtler uzun yıllar ezilmiş sömürülmüş ve talan edilmiş bir halk..." Şimdi bu sözlerin Kürtleri bilinçlendirmek için mi Kürtlere hakaret için mi olduğunu kestirmek gerçekten güç. Kürtler eğer uzun yıllar sömürülmüşlerse bu, Kürt toplumunun kendi insani değerleri için kavga etmeye istekli bir toplum olmadığı anlamına gelmez mi?

Ayrıca yüzyıllarca sömürülen bir halktan siz ne bekleyeceksiniz? O halk zaten köleliği içselleştirip bir yaşama biçimi haline getirmiş olmazlar mı? Eğer böyleyse onları hangi temelde geliştireceksiniz?

En önemlisi uzun yıllar sömürölüp de hala kendi değerleriyle var olduğu iddia edilen bir toplum var mı dünyada? Şimdi bu Kürtlere hakaret değil mi?

Bu yaklaşım Kürt örgütlerinin tarih bilincinin ne denli hasarlı olduğunu anlamamızda önemli bir ipucu. Bu hasarlı tarih anlayışının Kürtlere ne getireceği malum.

Benim bildiğim Kürtler tarihte asla sömürge olmamış, talan edilmemiş, kendi bağımsız yapılarını muhafaza etmiş, kimsenin toprağına göz dikmemiş bir toplum. Çoğulculuğun, hoşgörünün egemen olduğu bir toplum yaratmıştır Kürtler kendi bölgelerinde..

Ahmede Xane Ne diyor ..

Ünlü Kürt bilgisi Ahmede Xane "Memu Zin" adlı Kürtçe keleme aldığı eserinde Kürtlerin bırakınız esir olarak yaşamayı hiç kimseye eyvallah etmeyecek kadar hamiyet sahibi ve yiğit olduklarını vurguluyor. Zaman zaman ihanet uğramalarını da bu kendilerine ve güçlerine güven duygusuna bağlıyor. Bir araya gelmeyip birbirleriyle uğraşmalarının sebebinin de bu derin özgüven duygusu olduğunu belirtiyor. Yani Kürtlerin tahakküm altına alınma girişimlerinin bizzat yine Kürtlerin kendi bölünmüşlüklerinden kaynaklandığını belirtiyor. (Xani Ehmede, Memu Zin, Shf.56 Shf.58, İst.1990)

Ayrıca Ahmede Xane kitabı Kürtçe yazmasını bir Kürtçü yönelimle değil Kürt dilinin korunması ve Kürtlerin bir medeniyeti olduğu gerçeğini gelecek kuşaklara öğretmek amacıyla olduğunu da belirtmektedir.

Yani Kürtlerin talan edilmesi veya bir başka unsur tarafından uzun dönemler esaret altında yaşaması diye bir şey söz konusu değil.

Bir başka ünlü Kürt bilgisi Said Nursi Efendi de Kürtlerin birbirleriyle olan kavgasının çoğu kere onların gelişimine engel olduğunu vurgulamıştır.

Şimdi, Batı dünyasında sanayi devrimiyle gelişen antiemperyalist söylemin jargonunda hayat bulan sömürgecilik ve sömürü kavramlarını Kürtlerin coğrafyasında yaşananları çözümlmek için kullanma kolaycılığına kaçanlar kendi toplumlarını ve kendi milletleri tanıma şansını çoktan kaybetmiş oluyorlar. Celal el Ahmed'in Garbzede dediği bir kitlenin hasarlı bakışaçısı, bırakınız herhangi bir toplum için çözüm üretmeyi, o toplumun sırtında bir yük olarak varlığını sürdürme olumsuzluğunu yaşatacaktır her zaman.

Memû Zin

Memû Zin hep Leyla_u Mecnun, Ferhat İle Şirin ya da Kerem ile Aslı gibi aşk hikâyeleriyle kıyaslanmış ve bu eserin de Mem ile Zin'in arasında geçen bir aşk hikâyesini anlattığı sanılmıştır.

Oysa Ahmede Xane bu eserinde Mem ile Zin arasındaki aşkın çevresinde Kürtlerin içinde bulunduğu siyasi ve sosyal koşulları irdelemiş. Kürtlere yol göstermeyi denemiş; Kürt diline ve Kürt imajına katkı sunmak adına bu eseri Kürtçe kaleme aldığını belirtmiştir.

Biliyorsunuz o dönemde edebiyat dili Farsça, ilim dili ise Arapça idi. Ahmede Xane bu eseri Kürtçe kaleme alma amacının öncelikle "Kürtlerin medeniyet ve kültürden yoksun bir topluluk olarak anılmasının önüne geçmek olduğunu belirtmiş; Memu Zini Kürtçe yazarak bir bid'at işlediği latifesinde bulunmuştur.

Memu Zin bir aşk hikâyesinin çok ötesinde anlamlar taşımaktadır vesselam...

Diyarbakir Yanıyor

14 kişinin ölümü üzerine PKK'nın silahlı kanadının "cenazelerinize sahip çıkın" direktifleri doğrultusunda başladığı söylenen olaylar farklı bir mecraya kayıyor. Dağda neler olduğu ve bu ölümlerin nasıl ve ne şekilde olduğu şaibeli. "Kimyasal atılmış !" şeklinde yaygın bir fısıltı dolaşıyor kulaktan kulağa. Cenazeler olaydan yaklaşık beş veya altı gün sonra sahiplerine teslim ediliyor. Bunların PKK'nın üst düzey komutanları oldukları da söylentiler arasında.

Sarı kırmızı yeşil renklere bezenmiş dört tabut defnedilmek üzere götürülüyor. Her şey normal görünüyor o gün. Ertesi gün Dağkapı kavşağında yani her gün geçtiğim yolda her gün görmeye alıştığım Trafik polislerine rastlamıyorum. Diyarbakir bugün çok suskun görünüyor. Garip bir huzursuzlukla okula varıyorum. Odama geçtiğimde birkaç öğrenci geliyor "Hocam ikimiz dışında kimse yok, arkadaşlar gelemiyormuş, dolmuşlar çalışmıyormuş; bırakmıyorlarmış ne yapalım öğleden sonraki dersi.." Bu arada derse gelemeyeceklerini belirten birkaç mesaj alıyorum öğrencilerden.. "Bildiğiniz gibi yapın" diyorum. Ve saat 13.00 de öğleden sonra başka sınıfa olan dersime girmek için çıkıyorum. Diyarbakir merkezde neler olup bittiğini henüz bilmiyorum. Bir çok öğrenci de bilmiyor. Çok az öğrenci var fakültede... Birden patırtılar gürültüler duyuluyor. Boykot yapmayı

deniyor öğrenciler. Koridorlarda başlarını sarmış, yüzleri maske-
li on onbeş kişilik gruplarla karşılaşıyorum.

Bütün bu olaylar yaşanırken ortada ne bir polis var ne de
güvenlik görevlisi.

Daha sonra okulun önünde sıraların yakıldığı haberi geliyor.
Dekan yardımcısı "hocam! emniyet açısından uzak duralım"
yollu telkinlerde bulunuyor. Başım önde odama dönüyorum.

Evet sıralar yakılıyor Kampüste. Oturdıkları sıraları yakıyor
öğrenciler...

Odama çıkarken özellikle Batı bölgelerinden gelen ve asla
böyle olaylarla karşılaşmamış ağlayan kız öğrenciler görüyorum.
Ertesi gün zaten bir çoğu memleketine gidiyor. Son otuz yılı
sıkıyönetimlerle olağanüstü hallerle geçen bir bölgede
yaşamının elbette bir bedeli vardı. Bu bedeli bir biçimde herkes
ödeyecekti. Doğulu gençleri çoğu kere anlayamamaları onların
bölge gerçeğinden sağlıklı haberdar edilmeyişlerine bağlı büyük
ölçüde...

Odama çıkıyor ve uzun uzun düşünüyorum. Bunca yıl kitap
okuduk, bunca teolog, filozof, şair, edip, bilim insanından hab-
erdar olduk; bunca emek verdik iyi ve doğru adına..

Ama her şeyin bir anda bitebileceği gerçeği ağır bir kurşun
gibi içime oturuyor. "Varolmanın Dayanılmaz Hafifliği" mi?

Mehmet Akif 'in dizeleri geliyor aklıma

"ben ezelden beridir hür yaşadım hür yaşamım

hangi çılgın bana zincir vuracakmış şaşarım"

Odamda kütüphaneme asmalıyım bu dizeleri.

Artık ne Amerikancı komplolardan, ne bilmem hangi gizli
servislerin hesaplarını düşünmekten uzağım. Yalın gerçekler var
karşımda.

Akşama doğru eve dönüyorum. Her şey sakın görünüyor ama
Diyarbakır yanıyormuş.. Uzaktan dumanlar yükseliyor şehrin
muhtelif yerlerinden. Arabamı ilk defa çok dikkatli kullanmıyo-
rum. Kaza yapmak, trafik kuralları, Fiskayadan aşağı uçmak bile

hiçbir anlam taşıyor gözümde..

Her şey bir anda bitebilir demek ki. İnsan bir anda istemediği şeyleri yapmaya zorlanabilir. İnsan insana kıyabilir bir anda, insan insanı yok edebilir. İnsan insan olamayabilir bir anda. Bir anda her şey silinebilir.....

"Rabbim beni korku sahibi kıl!" diyorum. "Rabbim herkesi korku sahibi kıl." "Bir cana kıymaktan, bir çiçeği çiğnemekten, bir yetimi ağlatmaktan korku sahibi kıl Rabbim.."

Çok önceleri yazdığım bir şiirin dizeleri geliyor aklıma..

"Rabbim sana şikayet ederim

unutulmuş yalnızlıkları

karanlığı

kirlenmiş kavgaları."

Dayatma ve dağıtma kültürü Doğulu toplumların temel yönelimi olmaya devam ediyor...

"Ali Abi!. Maşrıklı gençler Mardini yaktı..."

Ali Abi (Bulaç) Fransada göçmen gösterileri ve öğrenci olaylarına ilişkin bilgihikmet.com(2006) adlı sitede yazdığı yazıya epigraf koymuş;

"Her şey bir rüzgara bakıyor abi

Bakma esrar çekip mayıştıklarına

Bir gün var ya, bir gün bu Mağribli çocuklar

Bir gün yakacaklar Paris'i"(Hakan Albayrak)

Ve şunu ekliyor devamında "Hakan Albayrak bu dörtlüğü 1996'da yazmıştı. Müthiş bir öngörü. 2005 yılının son çeyreğinde dediği oldu, Mağribli (Faslı, aslında Cezayirli, Tunuslu, Kuzey Afrikalı, eski sömürgelerden ve Batı-dışı ülkelerden gelen) çocuklar Paris'i yaktı."

Ali Abi Mardinlidir biliyorsunuz. Bölgedeki 20 yıllık savaş

sürecinde bölgeye ilişkin ciddi hiç bir analizine rastlayamamak şaşırtıcı olmalı. Bir ara Girişim dergisinin "Güneydoğuda neler oluyor" ağırlıklı sayısında bir yazısı vardı. O yazı da masabaşında kotarılmış yüzeysel bir değerlendirmeydi sadece. Ali abi ve bölgenin diğer kendini İslama nispet eden aydınları bölgeden ve bölgenin sorunlarından hep uzak durdular. Bu sözlerimi eleştirmek için değil bir durum tespiti yapmak için söylüyorum.

Bunun bir kaç sebebi olabilir.

Birincisi meselenin etnik bir provokasyon olarak değerlendirilmesi ve bölgenin meselelerinden söz etmenin etnik ayrımcılık (!) konusunda taraf oluyormuş izlenimi oluşturması.

İkincisi bölgenin güvenli olmayışı. Ki süreç içerisinde bölgede bir çok aydın bilinen insan bir biçimde zarar görmüştü.

Birinci yaklaşımı ele alırsak; bölge dışındaki İslami yapıların ne kadar zayıf bir sosyal bilinç sahibi olduklarını gösteren önemli bir veri. Bizzat kendim kimi kere bu tarz yanlış değerlendirmelerden nasibimi almış biriyim. Konyada İlahiyat fakültesinden kimi arkadaşlarım bana birçok kere "Türk müsün Kürt müsün arkadaşım?" diye biraz da kızgın bir edayla sormuşlardı. Çünkü ben kimi kere Kürt kimi kere Türk hatta kimi kere de Arap olabileceğimi söylerdim onlara. Kızarlardı... ben de "Adem babamız da Araptır" derdim. "Ya olur mu öyle şey?" denildiğinde ben de "Aslında aynı zamanda Türk ve Kürttür de Adem babamız" deyip gülerdim. Hepsinin orijini Adem a.s ise Adem Aleyhisselam bütün ırklardan olmalıdır elbette..

Herneyse...

Ali Abi Arap kökenli olmasına rağmen Mardinli olması onun Batıda Kürt olarak algılanmasını getiren önemli bir yanılgıydı. Bu değerlendirmelerde bölge dışında kendini İslama nispet eden aydınların da ülke meselelerinden ne kadar uzak olduklarını gösteren önemli bir veriydi. Hatta Afganistan İran ve Filistin gibi meseleler bile masa başında yazılan yazılarla geçiştirilirdi 85 ve 90 lı yıllarda.

Bekir Tank ve Girişim dergisini dışta tutarak söylemek lazım bu değerlendirmeyi. Çünkü Girişim dergisi bünyesinde yapılan

bir çok sayı bizzat bölgelere giderek kotarılmış sayılardır. Bekir Tank'ın uzun bir süre Afganistan'da kaldığını biliyorum.

O dönemde İslamcı guruplar kendi meselelerinden oldukça habersiz görünüyordular. Manipülasyona oldukça açık bir çok gurup vardı o dönemde. Mesela "Ben Afganistan'dan geliyorum" ya da ben "İran'dan geliyorum" diyen insanların bütün yorumları bu çevrelerde hemen kabul görür ve dostluk ve düşmanlık bu hiç kimsenin tanımadığı insanların yorumlarına göre belirlenirdi. Bu insanların kimlikleri ve neye hizmet ettikleri konusunda ciddi yaklaşımlarda bulunulmazdı.

İslamcılarının ümmet anlayışları da oldukça hasarlıydı. Ümmetçilik adına Saddam'ı savunmaya bile varılıyordu. "Ümmetçiyim" demenin yeterli olduğu sanılıyordu. Ama Ümmetçiyim diyen insanların da tarihsel bilinçleri gözönüne alınmıyordu.

Bir kere Ümmetçi Türk ile Ümmetçi Kürt ve Arap arasında tarihsel bilinç farkı vardı ve bunun farkında olmamak bölgeye ilişkin İslamcı aydınların ciddi analizler geliştirmelerine engel oluyordu. Çünkü Türk Müslümanlar kendilerini daima diğer Müslümanların üstünde gören bir ruh haline sahiplerdi. Bu üstün görme elbette ırkçı bir üstün görme değil, tarihsel ve kültürel bir üstün görme idi. Yani asırlar boyu bu insanlara yöneticilik yapmış ve çoğu kere kendine tabi insanları korumuş kollamış bir ulus olarak görüyorlardı kendilerini. Bu yüzden asla bir Kürt'e tabi olmak ya da onun üstünlüğünü benimsemek gibi bir ruhsal yapıya hazır değillerdi. Bu açıdan Bölgede gelişen olayları bu halet-i ruhiyede olan aydın kesime anlatmanın bir bölge insanı olarak güçlüğü ortada. Bir ara ben bir iki değerlendirmeye kalktım. Dindar bir arkadaş "Yahu bana Doğunun Müslüman'ı da Kürtçüdür" derlerdi de inanmazdım" demez mi? Hasbinellah... Çok sevdiğim ve değer verdiğim bir arkadaşta; hala da severim kendisini, ama meseleleri anlayabilecek ruhsal duruşa hazır olmadığını acı bir biçimde anladım. Onun şanlı bir tarihi vardı ve "hepimiz kardeşiz" demenin yetmesi gerektiğini düşünüyor ve samimi bir insan olarak kan dökülmesini, canların yanmasını istemiyordu. Ama bölgenin meseleleri böyle kolayca halledilebilseydi sanırım bu günlere

sarkmaz ve sağlıklı çözümler üretme yoluna gidilebilirdi.

Kürtler hep yanık sesleri ve pervasız tavırlarıyla daima yanlarında olsun istiyorlardı. Haklıydılar da....

Ama artık şu soruyu sormanın zamanı gelmiş olmalı. Türk milleti tarihsel misyonu olarak önde olmak istiyorsa buyursun öne geçsin. Bütün insanlığa adalet ve barış getirsin. Her insanının meselesine sahip çıkmayı tarihsel misyonu gereği önemsesin ve öncelesin. Doğunun ve Batının kuzeyin ve Güneyin meselelerini kendine mesele edinsin. Edinmiyorsa bıraksın her bölge insanı kendi sorunu ile ilgili değerlendirme yapsın; yapabilsin.

.....

Şimdi Ali Abi'nin Fransa'dan veya başka coğrafyalardan söz etmesini ve asla kendi bölgesine ilişkin analizlere yönelmemesini haklı kılabılır mi bu söylediklerim. Bilmiyorum. Ama ben buradan Ali ağabeye şunu söylüyorum sadece:

"Ali Abi Maşuklu gençler Mardini yaktı..." Haberin olsun?

Çünkü Diyarbakir olaylarını takip eden günlerde Mardin'in muhtelif yerleri ateşe verilmişti...

Nazım Ve Cigerxun

Cigerxun Kürtçe yazar Leninist bir Kürt şairdir. Kürt ulusalçıları arasında saygın bir imajı olmuştur daima. Medrese kökenli bir Molla iken Leninist olmuş ender şahsiyetlerden biridir. Ona "Nazım (Hikmet) nasıl şairdir" diye sorulduğunda "çok iyi şairdir ama bir gözü kördür" dediği anlatılır. Yani dikkati ve ilgisi kendi toplumuna değil başka toplumlara daha yoğundu anlamında bir söz sanırım bu söz..

Ben bir zamanlar Nazım'ın Hiroşimalı küçük bir çocuğun diliyle yazdığı "Hiroşima'da öleli oluyor bir on yıl kadar/Gözünüze görünemem büyümez ölü çocuklar" şiirini Ortadoğu çocuğu Azizeye hitaben yazdığım "Ortadoğu Mektupları" adlı şiirimde "bunlar Hiroşima'da ölen çocuğun destanını yazarlar da/ seninkini yazmazlar" şeklinde bir serzenişle eleştirmiştim. Yani "Hiroşima'da ölenler çocuk da burada ölenler kim;?"demek

istemiştim. Bu durum insan ben'inin ideolojik yönlendirmelerle kendisine ve toplumuna yabancılaşması anlamına gelmez mi?

"Önde eşek arkada köpek"

Kürtçede çok sevdiğim bir deyim vardır. Kürtçesini bilmem ama mana olarak bilirim. Aslında ben Kürtçe de bilmem. Ne annem babam ne dedem ve babaannemin hiç Kürtçe konuştuklarının şahit olmadım.

Kürtler meseleleri çözümsüz bırakanlar için bu tabiri kullanırlar "Önde eşek, arkada köpek" Yani birileriyle bir yola koyulmak istiyorsunuz, "öne geç ben de senin arkandan geleyim diyorsunuz; öne geçiriyorsunuz, yürümüyor; sizi çifteliyor. "O zaman arkadan gel ben önden gideyim" diyorsunuz bu sefer paçanızı ısırtıyor sizi bırakmıyor. Teşbihte hata olmaz derler.

Şimdi kim olursa olsun hayırlı bir iş için yola koyuluyorsak ben arkadan gelmeye razıyım.

Yani hayırlı işlerde önde ya da arkada olma hesabı yapmadan yürümek gerekiyor vesselam....

Kürtler Kürtçü olabilirler mi?

Kürtler Kürtçü olamazlar. Kürtlerin Kürtçü olamayacaklarını önümüze koyan hem sosyolojik hem de tarihsel veriler var.

Kürtler arasında Türk şövenistlerinin çıktığını çok gördüm ama asla Kürtçü çıktığına ben şahid olmadım

Bir kere Kürtçü olmalarının önündeki en önemli engel dinsel bağlılıklarıdır. Osmanlıdan sonra Türklerden ve diğer Anadolu insanından kopmayan tek topluluk Kürtlerdir. İngilizler bu konuda hayal kırıklığına uğramıştır.

İkincisi yaşadıkları coğrafya hem verimli hem topluluk çeşitliliği açısından yoğun bir coğrafyadır. Böyle bir coğrafyada ırkçılığın gelişmesi mümkün değildir. Adıyaman'da yaşadığımız dönemlerde bizim hem Arap hem Çerkez hem de Ermeni arkadaşlarımız vardı. Şimdi böyle farklılıkların olduğu yerde eğer akliselim ortadan kalkmamışsa elbette çoğulcu yaşama pratiği gelişecektir.

Kürtlerin tarih boyunca kimsenin toprağı üzerinde bir hak iddiası olmamış, kimseyi boyunduruk altına alma gibi bir eğilimde bulunmamışlardır. Bu da onlarda bir fetih kültürü oluşturmamış ve övünecekleri büyük savaşlar ve övünecekleri büyük zaferlere sahip olmamışlardır. Bu bağlamda Kürtler asla kendilerine şanlı bir tarih yaratma gibi bir tavır içerisine girmemişlerdir. Yani geçmişten bu güne büyük ulus olarak sadece kendilerini görmemişlerdir. Çünkü kolektif bir kültür havzası içinde kendi toprakları dışına taşmamışlar, bu yüzden fetihler vesaireler yaşamadıklarından şanlı bir tarih yazma durumları olmamıştır.

Bu çerçevede ulus bilinci ile değil daha çok lokal aşiret bilinci ile hareket etmişlerdir. Bu söylediklerimi anlamak için çok önemli sosyolojik araştırmalar yapmaya gerek yok. Sadece basit gözlemlerle bu konuyu anlamanız mümkün. Örneğin en uç bilinen Kürt örgütü sempatizanlarının yanında bir başka dil konuşun ve onların sizin konuştuğunuz bu dilden rahatsızlık duymadıklarını göreceksiniz. Yani Kürt ulusal talepleri temelinde geliştirilen örgütler de kendileri dahi Kürtçü olmadıkları için Kürtleri Kürtçü yapamamışlardır.

Bir de Türk ulusalcılarının yanında bir başka dille (özellikle Kürtçe) konuşmayı deneyerek bu insanların tepkilerini ölçebilirsiniz ve bu söylediklerimin sağlanmasını yapabilirsiniz.

Getirisi olan şeylerin "çü..." "çı.." sı olur çünkü.

Bu yüzden Kürtlerden Türk şövenistleri çıkabilir ama asla Kürt şövenisti çıkmaz.

Bir de ırkçı olmak biraz da güçlü olmakla alakalı. Güçlü olmayanlar güçlü olana kadar hoşgörülü, güçlenmeye başladıklarında ise despot olmuşlardır çoğu kere.

Bu realite bir hareketin cevheri mi arzı mi olduğunu ele veren önemli bir veridir. Yani güçsüzlüğün getirdiği hoşgörü mecburiyeti ile insan oluştan ve erdemden kaynaklanan hoşgörü tavrı elbette farklıdır. Bu fark ise çoğu kere farkedilememektedir.

Nietzsche'nin ahlakı güçsüzlüğün ürünü olarak nitelemesinin

temelinde bu arzı ahlaki duruş yatmaktadır. Nietzsche buna ahlak diyor ama büyük tektanrıcı dinler tarafından güçsüzlük mecburiyetinin bir ahlak olamayacağı ortaya konulmuştur. Yani bir şeyi yapamamak değil, yapmaya gücü yettiği halde yapmamak ahlaktır.

Bu yüzden Hz.Ali "Daha fazla güce sahip olana affetme ve bağışlamayı daha fazla aşılavin" demiştir...

Bürokrat Aile Ve Osmanlı

Bölgeye ilişkin kimi meselelerin anlaşılması için ailem hakkında da birkaç söz söylemek istiyorum.

Ailem Osmanlı bürokratu bir ailedir. KOP (bugünkü Muş Bulanık) bölgesinde Subaşı olarak görev yapan bir aile imiş. Şeceremizi biliyorum. Elimde mevcut.. Bölgede geçmişimizin yaklaşık altı yüzyıllık olduğu biliniyor. Daha öncesi konusunda rivayet muhtelif..

Birinci dünya harbi yıllarında, Rus harbinde babamın ninesi takım komutanı imiş. Yani kendisine bağlı 40 asker varmış. Dedemin vefatından bir ay sonra vefat etti kendisi. Yaklaşık 90 yaşlarında falandı sanırım. Görmek nasip oldu bana da.

Osmanlı saray terbiyesini yaşamında yansıtan bir kadındı. Biz çocuk olarak evde onun mutlak otoritesini hissederdik. En çok ondan korkar ve yapacağımız çocuksu yanlışlarda ona hesap vereceğimizi bilirdik. Onun affına mahzar olduğumuzda ise kimse bize dokunamazdı; babamız bile. Ninemin onun etrafında fır dönüşünü hatırlıyorum. Kimse onunla aynı seviyede oturmazdı. Yemeğini yazın bahçedeki büyük ağacın altında tek kişilik sofrada yer ve yemekten sonra oldukça kalın bir sigara sarar ve uzun süre hiç konuşmazdı.

Bir gün onun bıraktığı sigaranın izmaritini içeyim dedim de dünyam karardı. Öksürük seslerine yetiştii ve beni hemen bahçedeki çeşmenin yanına götürüp ağızma su verdi, yüzümü falan yıkadı. Anladı tabii onun izmaritini içtiğimi. Hiç ses çıkarmadan yine ağacın altına döndü.

Muş tütününün ne menem bir şey olduğunu bu olaydan

sonra iyice anlamış oldum.

Büyük ninemin ailesine "Mala Beg" derlerdi.

Yani "Bey giller" (beyler) anlamında bir söz sanırım.

Şeyh Said olayı Ve Biz

Şeyh Said olayından sonra kimi aşiretler - devlet yanlısı tutumları nedeniyle- bölge insanına karşı uygulanan kimi kontrolsüz uygulamaların adeta sorumlusu kabul edilmiş; bu yüzden bölge insanı tarafından dışlanmış ve bölgede barınma imkânı bulamamışlar; kimi aşiretler ise Şeyh Said yanlısı kabul edilerek bizzat merkezi otorite tarafından bölgeyi terke zorlanmışlardır.

Şeyh Said olaylarının hitamında babamın dedesi kaymakam vekillğine getirilmiş. Bu görevi kabul etmelerinin sebebini anlatmayacağım. Çünkü o sıralar görevde değillerdi. Hatta bölgeyi terk etme seçeneği de mevcutmuş. Bölgede otorite boşluğu var. Osmanlı hem var, hem yok. Ermeni zulmü, arkasında bir sürü katliam bırakarak henüz defedilmiş. Merkezi otorite Şeyh Said ayaklanmasını bahane ederek bir çok aşiretin gücünü kırmaya ve işbirlikçilikle suçlayarak ebediyen tasfiye etmeye çalışmakta..

Suçlu mu, suçsuz mu bakılmaksızın insanlar gece baskınlarına uğramakta vesaire vesaire.....

Bu otorite boşluğunda bölgeyi terk etmeyerek inisiyatif alan bir yaklaşımı benimsemiş büyük dedem. Bunun bölgede birçok aşiret için hayati bir işlev gördüğünü ailemin her zaman hürmet ve saygı ile karşılanmasından anlıyorum.

.....

En son babaannemin vefatı vesilesi ile (Ağustos-2004) Malazgirt'te ki evimizde birkaç aşiret liderinin eski günleri yad ederek dedemden bahsetmesi beni gururlandırdı.

Hatta kimileri Öğretmen olan amcama (ki o şimdi Aydında yaşıyor) "Yahu Fikret hoca siz bölgeyi terk ediyorsunuz, bölgede bir sürü cahil insan kalıyor, ondan sonra millet Doğunun cahilliğinden ve gelişmemişliğinden bahsediyor" diye sitem etmişti.

Düz bir bakışla bakıldığında haklı bir vurgu ama gel gör ki mesele hiç de öyle değil. Hiç kimse keyfinden gitmiyor Batıya. Buna gidiş de denmez, belki kaçış..

Hakikaten 1975 lerden sonra bölgede yerli diyebileceğimiz ailelerin hepsi gitmiş. Zaman zaman Malazgirt'e gittiğimde eski arkadaşlarımın çoğunu göremez, kendimi korkunç bir yabancılık duygusu içinde bulurdum.

Amcam Ve Asker Arkadaşı "Osmanlı"

Çocukluğuma ilişkin hayal meyal hatırladığım bir olay var; onu da burada anlatmalıyım.

Amcamın asker arkadaşı gelecekmış Bursa'dan.

Evde hummalı bir çalışma. Babaannem bir yandan ekmeği pişiriyor tandırın başında bir yandan börek hazırlıyor. Kim gelecek diyorum babaanneme "Osmanlı!" gelecek diyor. Çocukluk işte, aklıma yeniçeri kılıklı, iri yarı, pala bıyıklı, heybetli bir adam geliyor. Seviniyorum. "Osmanlı gelecek!" Neyse amcam gidip alıyor garajdan. Üfak tefek sevecen bir adam. "Amca Osmanlı geldi mi?" diyorum. İşte Bülent, işte Osmanlı" Kafamdaki Osmanlı değil ama Babaannemin bile saygı duyduğu biri olduğuna göre önemini boyu-posu, pala bıyığından değil, başka şeylerinden alıyor demek ki. Çocuk aklımla bu önemli kişinin evimizde olmasından mutluluk duyuyorum. Hepimiz "hoş geldin diyoruz saygıyla."

Ateş Çay Ocağı, Konya Emniyet Müdürlüğü ve Şeceremizi Merak Eden Polis Memuru

Ailemden bahsetmişken içimden yıllardır çıkmayan bir olay ve yüreğime kurşun gibi oturmuş bir cümleden bahsetmek istiyorum.

Konyada öğrenciyiz. Sanırım 1984-85 li yıllar Fakülteye notlarımıza bakmaya gidiyoruz. Yanımda Tahir adında Ürfalı bir arkadaşım var. Benden bir sınıf önde. İlan panosuna bakıyoruz, pek iç açıcı değil notlarımız. Tahir "ya bunun üzerine demli bir çay iyi gider" diyerek bana, merkeze; Ateş çay ocağına inmemizi teklif ediyor. Ateş çay ocağı o dönemde Konyada sanatçı edebiy-

atçı ve belli entelektüel derinliği olan üniversite öğrencilerinin gelip gittiği bir yer. Dar bir sokakta, eski tarz ahşap işçiliği ile kendini gösteren derme çatma, biraz da retromodern bir yapı. En önemli özelliği çayı meşe odunuyla pişirmesi. Çaycının adı da Ateş. Kendi halinde halim selim biri. Necmeddin Evcı bu sokağa Raskolnikov Sokağı derdi. Her şeyi romanlaştıran ve sanata mal eden bir adamdı Necmeddin. Kulakları çınlasın..

Mutluyuz orada vesselam..Herneyse..

Meramdan otobüse biniyoruz Tahirle. Koltuklar boş. Biz de şoförün arkasındaki koltuklara oturuyoruz. Bu arada derslerden notlardan falan bahsediyoruz. Tahir, Urfa şivesinden taviz vermeden konuşuyor. (Mezun olduğunda bile taviz vermedi.) Bir an dikkatli gözlerle şoförün ikide bir dikiz aynasından bize baktığını fark ediyorum. Bir anlam veremiyorum tabi. Tahir notlarını yazdığı bir kağıt çıkarıyor ve bana hesaplayarak "şuradan şunu alsam.. şundan şunu alsam kurtardık" falan tarzında konuşuyor. O kadar dalmışız ki birden şoförün kaba sesiyle uyanıyoruz. "Kalkın lan oradan; geçin arkaya." O an ne demek istediğini anlayamıyoruz. Meğer o sırada asker hastanesinin önünden birkaç subay binmiş arabaya. Tabi sivil giyimli bu beylerin subay olduklarını biz bilmiyoruz. Onların arkaya gitmesini değil de bizim koltuklarımıza oturmasını istiyormuş şoför. Biz de "kardeşim niye böyle kaba ifadelerle konuşuyorsun adam gibi söylesene ne istiyorsan," deyince, adam "ulan daha konuşmayı bilmiyorsunuz, dağdan inmişsiniz gelmişsiniz bu memleketi kirletiyorsunuz" yollu laflar söylemez mi?

Tabi çok ağır tahrik var ortada. Tahir de ağzına geleni sıralıyor. "Ulan senin medeniyetin budur işte; insana nasıl hitab edileceğini bilmiyorsun" falan. Bu arada otobüste de elektriklenmeler oluyor. Tabi biz kalkmıyoruz yerimizden. Hatta subaylar bile neden müdahale ediyorsun tarzında şoföre sakin olması yolunda telkinde bulunuyorlar. (Söylediğim gibi bunlar sivil giyimli subaylar, sanırım onları sadece şoför tanıyor. O güzergâhta çalıştığı için belki. Biz sonra öğrendik.)

Bir iki durak sonra kucağında bebekle bir kadın biniyor. Kalkıp kadına yer veriyoruz. Şoföre de "biz kime yer vereceğimizi biliriz"

tarzında söz söyleyerek arkaya doğru ilerliyoruz. Bu arada şoför arabanın kapılarını kapatıp bütün yolcularla birlikte hızla sürüyor otobüsü. Hiçbir durakta kimseyi indirmiyor. Bağırmanın, "ineceğimiz yeri geçtik; ne oluyoruz" tarzı yakınmaların haddi hesabı yok. Biz arkaya doğru ilerliyoruz. Orada kimi gençler kardeşim bu şoför psikopat onu iyi tanıyoruz. Kimbilir şimdi ne yapacak diyorlar. Şoför arabayı Konakta Merkez emniyet müdürlüğünün önünde durduruyor. Kapıları yine açmıyor. Tabi biz ne ileri ne de geri gidebiliyoruz.

Belediye otobüsünü kapının önünde gören polisler olağanüstü bir durumun olduğunu anlıyorlar. Şoför bağıra bağıra bir şeyler anlatıyor; son sözünü duyuyorum; "içerde iki tane vahşi var bunlar bütün Konyalılara sövdüler ben de aldığım gibi getirdim." Askerlerin gözüne giremedi şimdi polislerin gözüne girecek kahraman şoför.(!) Neyse biz iniyoruz tabi etrafımızda büyük bir kalabalık. Bir iki tane başörtülü kadın da iniyor şahit olarak.

Bu arada bizi bir odaya itiyorlar bazı polisler. Önce .....suratlı bir polis "Ulan siz kimsiniz, siz nasıl Konyalılara söversiniz" diyor ve yumruğunu sıkıyor. Vurdu, vuracak, bekliyoruz ama onun vurmasından sonra nelerin olabileceğini kestiremiyoruz.

O gidiyor başka biri geliyor, "kimsiniz ulan siz, nerelisiniz?" Tahir, Urfa, ben de Muş diyorum. "Ulan zaten sizin hepinizin şeceresini okutmak lazım " diyor. İşte bu söz bardağı taşıran son damla oluyor. Aniden ağızından çok ağır sözler dökülüyor. Bu arada Tahir ağızını kapatmaya çalışıyor. O, işin vahametini benden daha fazla biliyor demek ki. Polis çıldırıyor tam üstümüze yürüyecekken kapı açılıyor ve Komiser giriyor. Komiser olduğunu oradaki polislerin ve az önceki polisin saygılı davranışından anlıyorum. Komiser "mesele nedir?" diyor polise. O da aynen şoförün iddiasını söylüyor. Komiser bize dönüyor, biz böyle bir şeyin iftira olduğunu belirtiyoruz. Polis yine bizi susturmaya çalışıyor bu sefer komiser ona susması gerektiğini ve bizi dinleyeceğini söylüyor. Bizi dinledikten sonra polise dönerek "Şahit var mı dinlediniz mi şahitleri?" diyor. "Evet komiserim" diyor saldırgan polis.."Şahit var ama henüz dinlemedik basını

bekliyoruz." Komiser "ne basını?" diyor. "Komiserim az sonra gelirler "diye kekeliyor. Meğer adam gazetecilere bile haber uçmuş. Kapı aralığında fotoğraf makineleri ellerinde bir gurup görüyorum. Komiser bu sefer "bunları hangi serseri çağırdı" diye bağırıyor. O polis kem küm ediyor komiserin tepesi iyice atıyor ve "defol" diyor "defol!; bana derhal şahitleri yolla.." Kaçar gibi gidiyor o polis..

Şahid giriyor içeri; 50-55 yaşlarında hanım hanımcık bir kadın, yanında bir genç ve elinden tuttuğu bir çocuk var. Gelinymiş ve gelinin kocası da subaymış meğer. Bunu sonra öğreniyoruz. Gelin ve çocuğu almıyorlar içeriye. Onlar dışarıda kalıyor. Komiser "bu gençleri tanıyor musun?" diyor. Kadın, "otobüste gördüm" diyor kısık bir sesle. "Bunlar Konyalılara sövdüler mi?" Kadın "hayır diyor ben arkalarında oturuyordum ama duymadım." "bu gençler kucağında bebek olan bir kadına yer verdiler. Şoförle bir tartışma yapıyorlardı. Şoförün niye bizleri buraya getirdiğini bile anlayamadık. "

Sonra Komiser bize dönerek ne iş yaptığımızı soruyor. Biz de öğrenci olduğumuzu söylüyoruz. Kimliklerimize bakıyor. Hiddetli bir biçimde "Bu gençleri kim buraya getirdi" diyor. "Şikâyetçi nerede?" "Şikâyetçi otobüs şoförüydü servise gitti diyorlar" Komiserin yüz hatları iyi geriliyor. Kısa bir sessizlik ve sertçe bakışmalar. "Komiserim falan nöbetçiydi, yok filan nöbetçiydi" diyor az önceki o polis. Bu sefer topu başkasına atmaya çalışıyor. Tam bir komedi aslında. Şikâyet var şikâyetçi yok, zanlı var suç yok.....

Komiser bize "kusura bakmayın gençler" diyor. Kimliklerimizi veriyor ve "gidebilirsiniz" diyor. Biz de o polisin bize hakaret ettiğini ondan ve şoförden şikâyetçi olacağımızı söylüyoruz. Emniyetten çıkarken sadece kapıda bekleyen görevli polisler dışında etrafta hiçbir polis görünmüyor. Şeceremizi okutacak polise bakıyoruz o da yok. Bulsak ne yapacağız sanki. Ama garip bir içgüdü bu. İçimizdeki vahşi hayvanı uyandırmaya çalışan bu adamın yüzünü sanki kafamıza çizmek istiyoruz.

Dışarıda şahid kadınla biraz konuşuyoruz. Kadın "benim de okuyan evlatlarım var kuzum" diyor. -Konyalı yaşlı kadınların

kuzum ifadesini çok severim.- Seviniyoruz. Bize bir sürü hayır dua ediyor ve elini öpüp ayrılıyor.

Yıl 1984'dü ve memleketimin dağlarında belki de silahlı kimse yoktu o sıralar. Şoför bizi dağdan inmiş kişiler olarak aşağılıyordu. Dağa çıkmamızı mı istiyordu acaba? Sahi, insanları dağdan inmiş olmakla suçlayanlar dağa çıkmış olanların müsebbibi olmasınlar?

Zihinsel yapısı şovenizmden arınmamış ve gelişimini tamamlayamamış zavallıların herzelerinden yola çıkıp memleketime düşman olacak kadar saf değilim hamdolsun.

Beni (kimlik ve kişilik olarak) tahrik etmek isteyen gafillere ve beni tanımak istemeyip düşman görenlere de hakkımı çoğu kere helal etmişimdir.

Şeceremizi okutacak memura (polis diyemiyorum) gecikmiş bir çağrı yapıyorum buradan. "Hodri meydan, hadi şeceremize bakalım. Herkes getirsin şeceresini." Kim bu ülkenin kaymağını yemek için koşa koşa gelmiş ve kim bu ülkenin bir küçük taşı gitmesin diye kan dökmüş; can vermiş; görelim."

Besleme Zihniyeti

Kemal Tahir Osmanlıya "Devlet Ana" demiş. Sanayi devriminden sonra Batıda gelişen ve Batı toplumsal yapısını çözümlenmede aydınlatıcı olan yaklaşımları yarım yamalak öğrenip, bu elden düşme ağızla "Osmanlı sömürgeciliğinden"(!) bahseden ideolojik yaklaşımların aksine Osmanlının kendisi sömürülmüştür asırlar boyu -eğer buna sömürü diyebileceksen-. Kaldı ki sömürü kavramı Osmanlı için kullanılabilecek bir kavram değildir. Sömürü ve Sömürgecilik belli tarihsel koşulları ve belli tarihsel aşamaları belirtmek için kullanılan elverişli ve aydınlatıcı kavramlardır. Osmanlı için bu kavramın kullanılmaması gerektiği hem tarihsel, hem de sosyal-kültürel gerçeği bulunmaması sebebiyledir.

Osmanlı Analık yapmıştır birçok ulusa. Bugün gerek Doğuda (Ortadoğu) gerek batıda (Avrupa) insanlar hala Osmanlının yaptığı yolu kullanmakta, köprüsünden geçmekte, Hanından istifade etmekte, Osmanlının diktiği ağacın altında gölgelenmektedir.

Başı sıkışan, katliamdan kaçan, yerini beğenmeyen, daha da zengin olmak isteyen küçüklü büyüklü birçok etnik unsur zaman zaman göçmüş bu ülkeye. Osmanlı yerli halkı bu insanları daima bağrına basmış; genel anlamda benimseyerek ekmeğini onlarla paylaşma âlicenaplığını göstermiştir.

Osmanlının kaymağını yemek için gelen herkesi bağrına basan yerli halkı aşağılayan bir göçmen zihniyeti, bir besleme zihniyeti, elde ettiği hak edilmemiş menfaati korumak için Vatanperverlik kalesine sığınmış ve bunu daha da ileri götürerek şovenizmde karar kılmıştır maalesef. Onlar hep kendilerin borçlu hissettikleri bir üst efendi bulup ona yağcılık ederek daha fazla menfaat elde edeceğini düşünen, besleme halet-i ruhiyesinden kurtulamamış bir küçük azınlıktır bu ülkede.

Bu zihniyet onların bu ülkeye mal olamayışlarının en önemli göstergesi olarak değerlendirilebilir mi? Bu ülkeyi ve insanını asla benimsememiş ve kendisini hep bu ülkede yabancı hissetmiş bir ruhsal durumun dışı vurumu olarak değerlendirilebilir mi? Bu yüzden mi acaba kendilerini herkesten daha çok vatanperver olmak zorunda hissetmektedirler?

Öncelikle kendilerini vatanperver olarak niteleyerek insanları fırkalara ayırıp aşağılayanların şeceresine bakmak lazım bu ülkede. İşte asıl bunların şeceresine bakmak lazım. Ciddi bir sosyolojik çalışma olur belki. Ama belki de gerek yok. Bizim şeceremizde adları geçenler bize, insanların şecerelerine değil, insan oluşlarına ve ürettikleri hayr'a bakmamızı öğretmişlerdi.

Göçmenler Neden Daha Çok Vatanperverdir?

-Göçmenler ,Çingenerler Bir de Erivan Ermenisi-

Büyük dedemin iskân edilmelerine yardımcı olduğu Kafkas göçmenlerinin torunlarından biriyle yıllar sonra Konyada karşılaşmıştım. Çocukluk arkadaşımdı. O beni tanıdı. Biraz sohbet ettik, memleketten; eski günlerden falan bahsettik. Laf arasında bir ara memlekete gidip gitmediğimi sordu. Zaman zaman gittiğimi söyledim. "Ya kardeşim Allahın Kürdü adam oldu" tarzında bir şeyler söyledi. Canım sıkıldı tabi. Onun Allahın Kürdü dediği adam bin yıllardır burada idi ve kendisi sadece

geleli en fazla 70 yıl olmuştu. Bu aile bize saygı duyardı çünkü onların iskânını sağlayan bizdik. Yerli halka asla saygı duymadıklarına ve yerli halkı asla benimsemediklerine birçok kere acı bir biçimde şahid olmuşum. Bu toprakları benimseyen insanların ise böyle ucuz tavırlara girmediğini biliyorum. Hepimiz vatanperveriz ama bu vatanperverliği şovenizmle sonlandıran besleme zihniyetli insanlardan ve bu aidiyet sorununu bir türlü aşamamış insanlardan söz ediyorum burada. Sakın yanlış anlaşılmasın..

Çünkü ahlaki vatanperverlikle, faşizan vatanperverlik farklıdır. Ahlaki dindarlıkla faşizan dindarlığın farklı oluşu gibi. Neyse konumuz bu değil.

Allah herkese akıl fikir ve iz'an versin diyelim ve geçelim bu bahsi..

Çingene köyü

Bize dayı derler Malazgirt civarında yaşayan çingeneler. En büyük amcama sordum bunu. "Yavrum biz zaten çingeneyiz bir yönüyle" demez mi? Çok şaşırdım, şaka yaptığını düşündüm ve amcama "doğrudur! şöyle yandan bakıldığında çok benziyorsunuz" tarzında bir ifade ile sürdürdüm diyalogu. Gülüştük. Meselenin aslını Nizam Dayım anlattı. Nizam Dayı ailemizin hayatta kalan en büyük şahsiyetidir.

Malazgirt yakınlarında sanırım iki köy var şimdi. Önce tek köymüş. Çingeneler Büyük dedem döneminde Rus harbinden kaçıp gelmişler. Dedem de onlara bir yer göstermiş. Çok perişan durumda bir topluluk; daha ilerilere gidecek mecale sahip olmayan bir toplulukmuş onlar. Konakladıkları arazi çok da mümbit bir yer değilmiş. Kimi aşiretler rahatsız olmuşlar onlardan. Güvenmemişler doğrusu. Durumu Merkeze bildirmişler. Merkez dedeme yazı yazmış çingeneleri çıkarması konusunda o da "çingene değil; benim yeğenlerimdir " demiş," ben kefilim onlara."

Sonra dedem aşiretlerle görüşmüş ve onların da tasvibini almış böylece onlar da bizim memleketimiz ve yeğenlerimiz olmuşlar. Bize dayı demelerinin hikâyesi bu. Kimseye bir zararları olmamış bugüne kadar. Hatta herkesten daha memleketi

seven ve faydalı olmaya çalışan insanlar olarak tanınırlar. Tabi besleme zihniyeti ile değil, kendilerini bu topraklara ait göyerek ortaya koydukları asil bir duruşları vardır onların. Bundan dolayı vatanperverliklerini ispat etmek gibi bir derterleri de bulunmamaktadır.

Erivan Ermenisi Bir kadın ve Büyük Ninem

Büyük ninemden söz etmiştim; o bir askerdi. Şeceremizde bayan olarak soy sürdürme dalına sadece o ismini yazdırmış. Çünkü biliyorsunuz şecere daima erkekten devam eder.

Rus harbi yıllarında, Ruslar bölgeden çekildikten sonra ninem Bingöl'e geliyor. Orada, dışarıda atık toplamaya çalışan üstü başı perişan bir küçük çocuk dikkatini çekiyor. Adamları yollayıp çocuğu alıp gelmelerini söylüyor. İlginçtir çocuk ne Türkçe Ne Kürtçe ne Zazaca biliyor. Meğer Ermeni imiş ama Erivan Ermenisi. Onu annesi yolluyormuş yiyecek bulması için. Sonra çocukla beraber Annesinin yanına gidiliyor. Şehrin dışında bir taş kovuğunda kadını buluyorlar ama perişan vaziyette. Kadın Erivan'dan kaçmış, aile fertlerinin hepsi bir yana dağılmış. Ne tür bir olayla karşılaştıklarını doğrusu ben net olarak bilmiyorum. Kadın gele gele Bingöl civarına kadar gelebilmiş.

Kadını ve çocuğu alıp geliyorlar, gerekli bakımlarını yapıyorlar, kadın birkaç günde kendini toparlıyor ve Erivan'a dönmek istediğini; ailesini bulması gerektiğini söylüyor. Yalnız çocuğu götürmek istemediğini; götürdüğünde çocuğun öldürülebileceğini söylüyor; çocuğuna bakmaları halinde kendisinin dönmek istediğini söylüyor. Ninem gitmemesi gerektiğini burada kalabileceğini belirtiyor ama kadın ailesini çok merak ettiğini onları bulduğunda geri dönebileceğini söyleyerek gözyaşları içinde çocuğunu bırakıp o tarafa giden küçük kabilelerin birisine katılıp gidiyor. Gidiş o gidiş...

Çocuk büyük ninemin nezaretinde büyüyor. Müslüman terbiyesi alıyor. Ninem onu evlendiriyor. Çoluk çocuk sahibi bir Erivanlı TC vatandaşı aile doğmuş oluyor. Yeni kuşağın ve yerli halkın bundan haberi var mı bilmiyorum. Ama Müslümanlığa son derece bağlı bir aile olduklarını biliyorum.

Osmanlı Ve Bugünkü Dünya

Şimdi burada Osmanlıya ilişkin küçük bir parantez açmakta fayda görüyorum. Çünkü nereden geldiğini bilmeyen toplumlar nereye gideceklerini de kestirmekte zorlanacaklardır. Osmanlı çoğulcu bir sistem üretmiş büyük bir medeniyettir. Şimdi biz ne kadar yeni bir devlet kurmuş da olsak geçmişimizden kurtulmamız mümkün olmamaktadır.

Geçmiş ne kadar reddersek edelim biz türedi bir millet değiliz. İyi ya da kötü bizim de bir tarihimiz bir kültürümüz bir medeniyetimiz var. En ateistimiz bile Batıya gittiğinde Müslüman olarak telakki edilir. Burada Müslümanlık elbette kültürel bir değer olarak öne çıkmaktadır.

Şimdi Osmanlının bölünme sürecini devam ettirmeyi düşünen Batılı dostlarımız bulunmaktadır. Evet, Osmanlının parçalanma süreci bitmemiştir. Reddi miras bu süreci hızlandırmaktan başka işe yaramamıştır. Sen dünkü vatandaşına sahip çıkmazsan, sınır ötesindeki akrabalarını başka ülke vatandaşı ve düşman telakki ederek meselelere yaklaşırsan, senin bugünkü sınırın içindeki vatandaşına birileri sahip çıkacaktır. Çok kültürlü bir yapı olarak reddettiğin mirası bugün Avrupa ve Amerika ve hatta Rusya pratize ederken senin mahallî ve sadece bir tek ulus temelindeki söylemlerin elbette toprağının parçalanması sürecini hızlandıracaktır.

Toprak talep etmesi gereken ülke toprak talep etmezse elbette toprağı talep edilecektir.

Hali hazırda Osmanlı'nın bıraktığı boşluğu doldurabilecek ve misyonunu omuzlayabilecek bir yapılanma görünmüyor dünya yüzünde.

Osmanlı hem imajı, hem tarihsel misyonu, hem kültürel değerleriyle manevi bir ruh olarak dünya Müslümanları üzerinde olumlu bir etkiye sahip.

FOK/Felsefe Okulu neden kurulamadı?

"Diyarbakır Felsefe Okulu" adı altında eğitim yuvası kurmak istiyorum. Amacımız büyük. Diyarbakır'da meseleleri kendi

havzasında çözebilme yolunu zorlayacak kafalar yetiştirme gibi bir görevimiz olduğunu düşünüyorum. Ama hakikaten çok yoğun bir çalışma ortamım var. Bütün yük omzuma binecek diye korkuyorum, altından kalkamam yüzüme gözüme bulaştırırım ve benden sonra aynı yolda yürümek isteyenler olan insanların şevklerini kırarım diye korkuyorum.

Bu noktada çeşitli sivil kuruluşlarla görüşüyorum; iş adamları dernekleriyle vesaire. Fakat nafile, hiçbiri böyle bir projeye destek olmaya yanaşmıyor. Proje bilgisayarımın bir köşesinde dosya olarak duruyor.

Ne mi yapacaktım? Öncelikle büyük bir mekan lazımdı bana merkeze çok uzak olmayan bir yerde. Buraya büyük bir kütüphane ve okuma salonu kuracaktım. Bir büyük konferans salonu. Bir küçük seminer salonu. Her sene düzenli çıkacak bir kapsamlı dergi. Ayrıca Felsefe Okulu yayınları. Bu yayınevinde entelektüel meselelere ilişkin ismarlama hazırlatacağımız bir dizi acil kitap.

Felsefe Okulu bünyesinde DİSAM ve DİPAM adı altında iki tane birim kuracaktım. Bunlar "Diyarbakır Sosyolojik Araştırmalar Merkezi" ve "Diyarbakır Psikolojik Araştırmalar Merkezi."

Bölgenin entelektüel ve ahlaki bir kalkınmaya acilen ihtiyacı vardı bana göre.Vesaire vesaire..

İşadamları derneklerinden herhangi bir ışık göremeyince meseleyi bir de sivil toplum kuruluşlarıyla değerlendireyim dedim. Bir çoğunun ağzının dolu, içinin boş olduğunu hayretle gördüm.

Bölgedeki sivil toplum kuruluşlarının çok çeşitli çalışma alanları vardı. Daha çok insani yardım ve bunun yanında kültürel ve sanatsal local çapta faaliyetler yapıyorlardı. En önemlisi de yardım hareketlerinin çoğu yurtdışından destekleniyordu. Bölgenin gündemi de bu dışarıdaki adamların bakışçalarına göre şekilleniyordu. Yerli bir entelektüel ve insani yardım hareketi görünmüyordu. Bu yüzden bölge insanının merkezinde olduğu bir çalışmanın eksikliği her zaman hissediliyordu. Yerli bir

bakış açısı gerekliydi meseleleri sağlıklı çözmek için. Felsefe Okulu projesi böyle bir endişenin ürünüydü aslında.

Yerli hareketler (dindar, ateist) tabela dışında bir etkinliği olmayan, ayakları havada bir kısım ideolojik ve siyasi beklentileri somutlaştırma peşindeydiler. Bölgeye ilişkin hiçbir somut önerileri hiçbir somut hedefleri yoktu. Bölgede değil adeta uzayda yaşıyorlardı.

Bu durum kahrediyordu beni ama..... "Yerliler uyanın!" demek geliyordu içimden. "Yerliler uyanın ve acınıza sahip çıkın"

Bu yerli sivil kuruluşların çoğu ile görüştüm. İdeolojik tutumların dinsel duruşlarına bakmaksızın. İlginç bir anekdot anlatayım. Bir gün bir derneğin sorumlusu ile tanıştırdılar beni. Adam oldukça dindar görünen temiz yüzlü bir kişiydi. Ellerinde çok güzel bir mekân vardı ve bu mekânı ben devralmak istiyordum. Eski bir Diyarbakir Eviydi burası. Ben projeden falan sözettim. Dinledi dinledi. Heyecanlanmışım... Baktım konuşmak istiyor. Ona fırsat vermek için sözü fazla uzatmadım..

"Kardeşim dedi burada Allah için faaliyet yapacaksanız ara ara gelin gidin" Birden üstüme kaynar sular döküldü adeta. Şimdi bir kere bu adamın bizi ne gözle gördüğünü kestiremedim, ikincisi Allahın avukatı gibi konuşmasından son derece rahatsız oldum, üçüncüsü onların tabelaları altında elbette çalışma gibi bir durumumuz olamazdı ve hiç kimse Allah için yapılacak faaliyetin sınırlarını kendi dar bakış açısı çerçevesinde belirleyemezdi. En önemlisi de eğer Allah için bir faaliyet yapılacaksa falan ekolün ya da filan ekolün tabelasının olup almaması çok mu önemliydi? Allah rızasını dilinden düşürmeyenlerin Gölcük depreminde bile yardım çadırlarına kendi derneklerinin, guruplarının, vakıflarının isimlerini büyük harflerle yazarak bir tür "show" yaptıklarını kahrolarak izlemiştim.

"kardeşim" dedim "biz Allah için faaliyet yapmayacağız hamdolsun" ve sessizce çıktım.

Besim Tibuk'un seçim sırasında önemli bir sloganı vardı "Halka hizmet etmeyeceğiz" diye. Yani Halka hizmet için yola çıkanların halka yaptıklarına bakınca bu slogan nasıl da anlam

kazanıyor.

Hayatım boyunca hiç bu tarz hizmetlerde bulunmadığımı o an bir kez daha farkettim. Yani İslâmi faaliyetlerde bulunmadım ben. Kul olmaya çalıştım sadece.

28 Şubat sürecinde Başörtü sorununu öne alarak Allah için çalışan ve başörtülü kızlarla İslâmi faaliyetler yapan bir çok insan gördüm. Ben hiçbir zaman böyle İslâmi faaliyetlerde bulunmadım.

Gelelim işin özüne. Şimdi bu yapılanmalar için siz sadece bir etiket idiniz. Kendi doğruluklarını kanıtlamak için sosyal statünüzün yanlarında olmasını istiyorlardı. Bunun için sizin onların mekanlarına zaman zaman uğramanız yetiyordu.. Hiç biri ne yapacağını size sorma zahmetine katlanmaz sizi zaten fazla konuşurmak da istemezlerdi. Onların sabit doğruları ve ağa babaları, akıldâneleri vardı. Onların aydınlanmaya ihtiyaçları yoktu. Sizin fikirleriniz, açıklamalarınız önemli değildi. Onlara gerekli olan sizin etiketinizdi sadece.

Onlar kimi zaman sizi seminerlere çağırır; konuşma yapmak için sizi davet ederler ve bu faaliyette etiketinizi büyük harflerle yazarak bağlıları üzerinde ruhsal bir etki bırakmayı amaçlardı.

Ve sonra asla aramaz ve sormazlardı. Çünkü onlar görevlerini yapmıştı; yani falan dernek ve kuruluş adına bir faaliyet yapmışlardı.

Bu şekilde kendimi kullandığım bir çok sosyal yapı olmuştur. Kullanıldığımı bile bile gitmişimdir bir çok çağrıya. Çünkü hesabın ötesinde bir hesabın olduğuna daima iman etmişimdir.

Aydınlar nerede?

Bir öğrencim bir gün, "hocam bu aydınlar nerede; neden bizim önümüze düşmüyorlar? yollu biraz sitemkâr bir laf etti. "Hocam aydın olmak kitap yazmak mıdır?" falan dedi. Biraz buruk bir tebessümle baktım yüzüne. Bu sözleri bir dernekte bir abisi veya bir arkadaşı söylemiştir mutlaka. Çünkü ideolojik yapılanmaların en büyük düşmanı aydın kafalardır. Onları fiziksel olarak yok edemedikleri dönemde bu şekilde gençlerin gözün-

den düşürmeye çalışmak her zamanki taktikleridir.

Ben de "eylem yapmadan önce hangi aydınla konuştun hangi aydından fikir aldın" "Hocam ben sizi kastetmedim" falan dedi. "Yok" dedim "önemli değil; beni de kastedebilirsin, mesele ben, sen meselesi değil. Ben insanım aslanım. Haklı bir davan varsa ve bu davada haklı olduğunu bana kanıtlar ve beni çağırırsan beni adam yerine koyup fikrimi sorarsan en önde gelmezsem namerdim" dedim.

Aydınlar niye önde değilermiş. Kaç aydın yetiştirdin; kaç aydın yetişmesine katkı sundun da önünde aydın arıyorsun?

Kürt büyükleri ne güzel demiş ; "Önde eşek arkada köpek"

Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü Sokak Çocukları ve Bitmeyen Projeler

Birkaç çocuğun küfürler ederek belli yerlere asılmış kimi afişleri yırtıklarını görüyorum. Ne mi var bu afişlerde. Sokak çocuklarına yaklaşım konusunda kimi uzmanların görüşleri. "Sokak çocukların hiç bir şey satın almayın, onlara arabalarınızı temizletmeyin" vesaire gibi öğütleri kapsayan broşürler bunlar..

Yevmiye bir ya da iki YTL kazanmak için akşama kadar ya dondurucu soğukta ya kavurucu güneş altında kalan çocuklar, son umutlarını yok ettiğini düşündükleri bu afişlere ve bu afişlerin asılmasında sorumlu gördükleri şahsa oldukça kızgınlar.

Ne yapmalı bilmem ki?.

Sokaktaki çocuktan bir şeyler satın alarak belki vicdanlarımızı rahatlatıyoruz ama almamak da çözüm olmuyor çoğu kere. Bir yırtık leğeni dikerek onda çamaşır yıkayan anneleri var o çocukların. Hasta yatağında bir parça yiyecek bekleyen babaları var bu çocukların. Karınları aç bu çocukların, ayakkabısı yok, üst-başı perişan bu çocukların.

Beylik bir laf ama ; köklü projeler geliştirmek gerekiyor.

Projeler

Bir çok proje sahibi bölgeye akıyor zaman zaman. Avrupa'dan Amerika'ya kadar bir çok sosyal yardım kuruluşu. Doğrusu içyü-

zlerini çoğu kere bilmediğim bu kuruluşların ne yaptıklarını da çözebilmiş değilim.

Dağıstan'dan Yugoslavya'ya, Yugoslavya'dan Afrika'ya kadar sorunlu her bölgede yerden biter gibi biten bu sosyal yardım kuruluşlarının sorunları çözdüğü mü yoksa bu sorunlardan beslendiği mi sorulabilir.

Sömürülen ve paramparça edilen Afrika'ya ilk gidenlerin Hıristiyan misyonerler ve yardım kuruluşları olduğunu hatırlarsak meseleye bir mim koymakta fayda olduğunu anlayabiliriz. Afrika'daki sorunlu bölgeler, yardım kuruluşları bölgeyi terk ettiklerinde iç savaş sürecini çoktan tamamlamış oluyorlardı.

İyi niyetli çabalar yok değil elbette ama burada benimkisi sadece bir tespit.

Eylem

Ofis semtinde bir gurup hukukçu düşünce özgürlüğü adına eylem yapıyorlar. Kameralar orada. Yerel TV'ler bu eylemin görüntülerini akşam verecekler besbelli. Eylemcilerdin birisi bildiri okuyor. Bildiri sonunda eyleme katılanların hepsi yanlarında getirdikleri kurşun kalemleri birer ikişer yere atıyorlar. Kalemlerini yere atarak düşünce özgürlüğü önündeki engelleri bir biçimde protesto etmiş oluyorlar. Aniden nereden geldiği belli olmayan bir gurup sokak çocuğu yere atılan kalemlerin üstüne atlıyor ve kalemleri kapmak için harekete geçiyorlar. Manzara görülmeye değer. Basın açıklaması yapan ve kalemleri atan herkes şaşkınlık içinde manzarayı izliyor. Kalemleri alan kaçıyor tabi. Ortada kalem kalmayınca kameralar yere saçılmış kalem görüntüsü yerine kalemlerin sokak çocukları tarafından kapışılışını çekiyorlar...

Biraz Hüzün Biraz Ümit

Adı: Mesut

Mesut öğretmen oldu. Psikolojik danışman olarak çalışıyor bir okulda. Bir çok şeyi bir çok insandan daha iyi biliyor. "Hocam beş milyona ırzını satan 13 yaşında kızları görünce arabamı sürerken harcadığım benzin için kendime lanet ediyorum" diyor.

Susuyorum. Mesut öğretmen olmuş, Mesut gerçekten öğretmen olmuş. Öğretmen acı çeken insandır öğretmen arabasının benzini ile toplumsal sorunlar arasında bağ kuran insandır. Adı Mesut ama hayatı boyunca asla Mesut olamayacak bir adam. O da bizim mezhepten.

Ve bir gün bir Psikiyatry'nin ona bakıp ciddi ciddi "başkalarının sorununu çok fazla kendine sorun edinmek hastalıktır" diyeceğine şahit olacak mı bilinmez.

Anlayacağınız onun sadece adı Mesut.

Yerel Bakış

Bölgenin gündemi bölgeden mi belirleniyor? Elbette hayır.. Tek kelime ile hayır..

Bölgenin gündemi bölge dışından; sınırlar ötesinden belirleniyor.

Bu belirlemelerin başında Türkiye solunun bölge üzerindeki hesapları çoğu kere yardım vesaire şeklinde kendini gösteriyor.

Yerli insanların kendi meselelerine sahip çıkması gerekiyor. Çünkü bölgenin sorunlarını şundan ya da bundan öğrenmek zorunda değiller onlar. Onlar kendi sorunlarını kendileri daha iyi biliyorlar. Bu yüzden burada eğitilmiş bölge insanı sosyolog ve psikologların meseleyi kendi coğrafyasında ele alma yürekliliğini göstermeleri gerekiyor. Yardım ve sosyal hizmet kuruluşlarının kendi çabalarıyla yerel değerlere uygun bir biçimde geliştirmeleri gerekiyor.

"Acına sahip çıkmazsan bize bir şey olur" diyordu Umay bir yazısında. Evet acına sahip çıkmazsan bize bir şey olur. Bir şehir yıkılır habersiz, zifir bir karanlık, bir sahte sabah diye sunulur....

Acına sahip çıkmazsan...bu kent yıkılır.

Beyaz Adam Mı?

Bölge insanı olmayıp sınır içinden ve sınırlar ötesinden gelen insanlar çok değer görür buralarda. Kimi kere korku ile karışık bir saygıdır bu. Ben bunu bir tür teb'a halet-i ruhiyesine bağlıyorum. Bölge insanı bölge dışındaki insanları daima üstün gören

bir iç yapısına sahip. Kendinden olanlara saygı duymamaları biraz da bu yapının ürünü. Yani genel olarak Kürtler birbirine saygı duymaz. Ünlü Kürt Bilgesi Ahmede Xane "Mem u Zinde" Kürtlerin öncelikle birbirlerine saygılı olmaları gerektiğini vurgulayarak Kürtlerin sorunlarının çoğu kere dışarıdan değil, bizzat kendilerinden kaynaklandığını vurgular. Eğer der biz böyle yap-saydık. O zaman "İlmi ve hikmeti tahsil eder, dini de devleti de ikmal ederdik" der.

"Tekmil dıkr me dinu devlet

Tahsil dıkr me ilmu hikmet"

Vesselam...

"Burası Diyarbakır"

"Burası Diyarbakır" ifadesini çok duydum. Herhangi bir çık-mazla karşılaşan veya birine hasmane bakan insanların sığındığı bir ifade bu. Biraz tehdit, biraz korkutma amaçlı kullanılan bir ifade. Ama bu ifadenin altında önemli sosyal ve psişik durumlar var.

Bölgede dört bine yakın fail-i meçhul cinayetin olması bu sözü daha bir anlamlı kılıyor.

Bu ifade ile Diyarbakır'ın kuralsızlığı, kabalığı ve acımasızlığı mı, yoksa bölgenin güvenlik açısından sağlıklı olmayışı mı vur-gulanıyor? Bu ifadeyi dillendirenin niyetine göre değişiyor. Ama her halükarda bir olumsuz durumu işaretliyor.

Ama akli başında bir Diyarbakırlının bu ifadeyi asla ağzına almayacağını biliyorum. Çünkü bu ifade yaşanan son otuz yıldan asla ders almayışın göstergesi olmaktadır. Bu ifade varolan yapının, kuralsızlık ve acımazlığın devam etmesini sağlayan bir anlayışın ürünü olduğundan olumsuz şartların ortadan kalk-masını engelleyen bir bakış açısı olmaktadır.

Çünkü burası herkes için Diyarbakırdır. Bilmem anlatabildim mi?

Diyarbakır, Trabzon, Konya:

Üç Laboratuar (mı?)

Bu üç ilden neden bahsetme gereği duydum şimdi. Elbette son zamanlarda yaşadığımız kimi tatsız olaylar sebebiyle. Sanki ülkede birileri belli şehirleri belli hassasiyetlerle tanımlamak ve bu şehrin insanını bir biçimde diğer şehrin insanından farklı ve ayrı ilan etme gayreti içerisinde...

Diyarbakır Kürt ulusalcılığı, Trabzon'u Türk ulusalcılığı ve Konyayı İslami yönelimlerin ağır bastığı merkezler olarak lanse etme çabaları olarak öne çıkıyor bu. Bu şehrin insanları da bir zaman sonra kendilerine biçilen bu elbiseyi kabul edecek ve kendilerini memleketin diğer şehirlerinden farklı ve ayrı görmeye başlayacaklardır belki de.

Konyalının kendi dışındaki şehirlerin hepsine din konusunda hassas değilmiş gibi, Trabzonlunun kendileri dışında vatanperver yokmuş gibi, Diyarbakırlının Kürt kimliğini sadece kendisi temsil ediyormuş gibi algılayacağı bir süreç başlayacaktır belki de bir müddet sonra..

Ben bu üç ilin ileriki aşamalarda yeni yeni belli bölgeler ihdas etmek isteyenler tarafından laboratuar olarak algılandığını düşünüyorum. Belki bana çok komplocu olduğum söylenecektir ama... Sorunların olduğu yerde mutlaka komplo olacaktır değil mi?

Sivas olaylarının hemen akabinde Aziz Nesin'in Konyaya getirilip adeta Konyalının dindarlığının test edilmesi Konyanın birileri tarafından bir laboratuar olarak algılandığını göstermiyor mu?

Aklıma kurtarılmış bölgeler oluşturmak isteyen ve bunu dünyanın her tarafında yapmayı deneyen zahiren marjinal görünen kimi gruplar geliyor. Önce belli bölgeleri belli hassasiyetlerle gündeme getiriyor sonra bu hassasiyetleri test etmeyi deniyorlar. Yakın zamanda yaşananları hatırlarsanız ne demek istediğimi anlarsınız.

Yıl 1998 Konya'da Bir Tramvay Yolculuğu

Tramvayda arkada az ötede iki gencin tartışma seslerini duyuyorum. Tramvay nispeten kalabalık. Gençlerden birisinin şivesi dikkatimi çekiyor. Konya yöresinden bir Kürt olduğunu düşünüyorum. Kavgaya doğru giden bir tartışma süreci. Tartışmada kimi bayan isimleri geçiyor. Olası kavgaya engel olmak ve tartışanları görmek amacıyla yerimden kalkıyorum ve o tarafa doğru müsaade isteyerek ilerliyorum. Tramvaydakilerden henüz müdahale yok. Bunların 16,17 yaşlarında okul talebeleri olduklarını görüyorum. Muhtemelen sınıf arkadaşları bunlar. Tartışma iyice alevleniyor...Mesele gençler arasında çoğu kere olduğu gibi kız meselesi. Şiveli konuşan ötekinin boğazına yapışıyor ve koltukla kapı arasındaki bir yere sıkıştırıyor aniden. Hemen müdahale ediyoruz. Öbürü küfürler etmeye falan başlıyor ve bu arada aniden "PKK'lıları yaşatmayacağız" türünden bir laf sallıyor. Birden tramvayda buz gibi bir hava. Şimdi ne demeli? Bağıran çocuğun, rakibine güç yetiremeyeceğini anlayınca meseleyi bu boyuta taşıma gereği duyduğunu anlıyorum. Ön taraftan birkaç genç "kim? kim PKK'lı falan diye seyirtiyor. Ben de "Ne PKK'sı kız meselesi arkadaşım; müdahale etmeyin meseleyi büyütmeyin" diyorum. Yanımdaki yaşlı amca da aynı şeyi söylüyor. Tramvayın ilk durduğu yerde çocukların birisini indiriyoruz. Sonrasını bilmiyoruz.

Solidarizm

Dayanışma, birlik (solidarity) anlamına gelen solidarizm ulus devletlerin dayanışma politikalarında önemli bir yer tutar. Ancak çoğu kere yetersiz birey ve gurupların yandaş toplamak için toplumun dayanışma ve birlik istençlerini kullanmasına kapı açar. Bireysel düşmanlıklar bir toplumsal destek ile güçlendirilmek istenir. Avrupa'da ahlaksız bir Türkiye vatandaşının yaşadığı problemler onun ahlaksızlığı ile değil onun Türk vatandaşı olmasıyla ilişkilendirilir. Sahiplenme ve karşı çıkma ise bu temelde geliştirilir.(solidarizm)

Bir ihracat firması yaptığı anlaşmada kimi ilkelere uymayınca, anlaşmayı fesheden Avrupalı tarafı "Türkleri aşağılamakla" suçlaması anlamlıdır. Bir milli maçta penaltı kaçıran İngiliz rakibine

uygunsuz hareketler yapan Türk futbolcusunun bu hareketi İngiltere'de İngilizleri aşağılama olarak algılandı. Türk futbolcusu ise Türklük gurur ve şuurundan dem vurarak Türklerin ona sahip çıkması gerektiğini söyledi. Oysa ortada ne Türklükle, ne İngilizlikle, ne de başka bir şeyle alakalı bir durum vardı. Tamamen futbol ortamının gerginliğinden kaynaklanan nahoş; tekil bir olaydı.

Şimdi bunları niye söylüyorum.

Hiçbir alanda dikiş tutturamamış insanların, kendi yetersizliklerini, kusurlarını ve yanlışlarını kamufler etme aracı olarak da kullanılan solidarizm çoğu kere toplumun içe kapanmasına ve kendini kısırlı bir alana hapsederek gelişimini gerçekleştirememesine sebep olmaktadır.

Bu yüzden eğer gerçekten gelişmek ve sağlıklı bir bakışa sahip olmak istiyorsak kendi kusurlarımızı kendi içimizde çözmeli ve kendimize başkasının gözüyle de bakabilmeyi öğrenmeliyiz.

"Lazona Türküleri"

Konservatuarda girdiğim derste tanıdığım öğrencilerden Oktay Üst Üniversitede bir konser verebileceğini söylüyor. Oktay Rizeli. "Hocam!" diyor; "bir Karadeniz havası estirelim Diyarbakırda." Memnuniyetle kabul ediyorum.

Oktay afişleri hazırlıyor vesaire. Konser günü Oktay ve ekibindeki hepsi birbirinden yetenekli müzisyenler aletlerini sırtlarında taşıyarak geliyorlar Anfiye. Anfi tıklım tıklım doluyor. Laz havaları eşliğinde oynuyor Kürt ve Türk gençleri. Hep beraber ahenkli bir melodinin bütünlüğünü sağlamak için bir araya gelen ayrı notalar gibi yaslanıyorlar birbirlerine..

Açık Öğretim Sınavında Bir Diyalog

Açıköğretim sınavında salon görevlisiyim. Sınav saatini bekliyoruz. Sınava girecek olanların tamamı polis. Erken gelmişim sınav saatini bekliyorum. Sanırım polislerden biri "Lazona Türküleri" afişini görmüş. "Hocam burada Karadeniz türküleri konseri mi verildi?" diyor. Ben de "neden sordun? Çok güzeldi"

diyorum" "Hocam ben Trabzonluyum da. Hayret ettim. Yani burada Karadenizlileri sevmezler" demez mi? Önde oturan bir başka polis cevap veriyor "Nereden çıkaryorsun kardeşim bunu" diyor. "Biz hepimiz Karadeniz türkülerini Karadenizliler kadar severiz." Meğer o polis de Adıyamanlıymış. Ben konuşma gereği duymuyorum.

Bir Anekdote Daha:

Konyada bir Taksi şoförü

Bir doktora savunma sınavında jüri üyesi olarak Konyadayım. Uzun süredir gitmemiştim. Konya epeyce değişmiş. Ertesi gün garajdan Diyarbakır'a bilet aldım. Otobüs akşam 8.30 da kalkacak. Kalkış saatine bir hayli zaman var. Yeni Garajın ilerisinde büyük bir iş merkezi açılmış. Hem vakit geçireyim, hem de belki bir şeyler alırım diye gidiyorum. Ama fazla oyalanmışım. Otobüsün kalkmasına neredeyse yirmi dakika falan var. Hemen bir taksiye atlıyor; taksiciye arabaya yetişmem gerektiğini söylüyorum. Taksici bir yandan gaza basarken "Abi yolculuk nereye?" diyor. "Diyarbakır" der demez araba bir sağa bir sola yalpalıyor. O, gayr-ı ihtiyari "Abi hayrola ne işin var orada." Şimdi ben o telaşla ne diyeceğim. "Diyarbakır iyidir" diyorum "Konyalıları da çok severler ve hürmet ederler Mevlana vesilesiyle" diyorum. Taksicinin yüz ifadesi değişiyor. "Gerçekten öyle mi abi. Ben Diyarbakırlıların Konyalıları düşman olduğunu bilirdim. Allah Allah... demek ki biz hep kulaktan doluyoruz be abi.. Bir yeri görmeden karar vermemek gerekir" falan diyor. Helalleşip ayrılıyor. "Beklerim" diyorum kartımı veriyorum. "İnşallah" diyor. Ben de asla zamanında gelme ve zamanında kalkma gibi bir alışkanlığı olmayan otobüsümü beklemeye başlıyorum.

Konya Şekeri ve Şeyh Osman

Üniversiteyi Konyada okudum ben. Öğrenciliğimin ilk yıllarında Adıyaman'da oturuyorduk. Üniversiteye girebilen birkaç gençten biriydim. Konyada okuyor olmamın ayrı bir önemi vardı komşularımın nazarında. Çünkü ben Mevlana şehrinde okuyordum. Hatta renkli bir kişiliği olan komşumuz Şeyh Osman beni yolda görmüş ve sırtımı sıvazlamıştı.

Şeyh Osman'ın geniş bir ailesi vardı. O özellikle bahar akşamları ailesini etrafına toplar ve elini kulağına atarak "Le le le le...." diye uzun bir türküye başlardı. Saatlerce türkü söyler ve biz de onun sesini duyar duymaz sokağın bir köşesine oturur dinlerdik.

Ona bir keresinde yaz tatiline gelirken Konya şekeri getirmiştim. Şekeri görünce gözleri parladı; şekeri aldı ve "bu Konya şekeri değil mi?" dedi. Ben de "evet; elbette" dedim..hemen ağız dolusu bir besmele çekti, fatiha okudu ve sonra yedi..

Bu olayı Diyarbakır üzerine araştırmalar yapan bir akademisyen hocamıza anlattığımda "O zaman, Diyarbakır ekmeğini hatim indirerek yemek gerekir" dedi. "Çünkü Diyarbakır'da tam sekiz tane peygamberin kabri bulunmaktadır. Mevlana ise bir evliyadır."

Ben tabi meselenin bu boyutuna dikkat etmemiştim. Ancak elbette Diyarbakır'ın dindarlığı pek de öne çıkmayan bir gerçekti.

Danimarka'da Hz. Muhammed (a.s)'a hakaret içeren karikatürlerin yayınlandığı dönemde en büyük tepki Diyarbakır'dan gelmişti. En az yüz, en çok ikiyüz elli bin kişinin toplandığı rivayet edilmişti.

Dışarıda algılanan Diyarbakır imajı ile özdeki Diyarbakır bu açıdan da çok büyük tezat teşkil ediyordu.

"Deli Yürek, Bumerang Cehennemi"

Türkiye'nin büyük illerinden birinde uzun dönem asistanlık yapmış bir arkadaş Dicle Üniversitesinde kadro olup olmadığını sormak için arıyor. Kadro alıp tekrar geri dönmeyi düşünmekten başka bir amacı olmadığını anlıyorum. Dicle Üniversitesi bir atlama taşı hüviyetini uzun süredir muhafaza ediyor. Yani bir üniversite olmaktan çok bir kadrolama istasyonu olarak algılanıyor. Bunu böyle algılayanlara kızdığım için söylemiyorum elbette. Hatta hak bile veriyorum bu arkadaşlara. Bölgenin şartları kimi kere haklı kılıyor bu yaklaşımı. Diyarbakır bir çok yönden yaşamak için cazip bir yer olarak görünmüyor. Bu Diyarbakırlı için de böyle çoğu kere.

Diyarbakır'a atamamın yapıldığı süre içerisinde benim de çokça gel-gitlerim oldu. Herneyse.

Bu bayan asistan arkadaş bekâr bir bayan olmasının Diyarbakır'da sorun olup olmayacağını düşündüğünü söylüyor ve "Deli Yürek Bumerang Cehennemi filmi izledim bu yüzden az çok bölgenin koşullarını biliyorum" diye de ekliyor. Gülsem mi ağlasam mı? Ne anlatayım şimdi ona. "Yaşadığın ilden daha güvenli bir ildir Diyarbakır" desem belki de o gülecek bana.

Ancak Türkiye'nin en büyük illerinden birinde uzun dönem asistanlık yapmış bir arkadaşın Diyarbakır'ı "Deli Yürek Bumerang Cehennemi" filmine bakarak değerlendirmesi hazin bir durum. Yirmibeş yıla varan bir çatışma sürecini bir aydın olarak filmlerden değil de bilimsel verilerden yola çıkarak anlamaya çalışması gerekmez miydi? Akademisyenimizin durumu buysa sıradan vatandaşın durumuna varın siz karar verin.

Diyarbakır'a gelmemin gündemde olduğu günlerde Diyarbakır'a benden önce gelmiş ve asla daha önce bir Doğu ilinde bulunmamış arkadaşlara "Diyarbakır'da iyi kitap evleri bulunuyor mu" diye sormuştum. Ben nispeten biliyordum Diyarbakır'ın sosyal koşullarını ama gelmelerim ve gitmelerim eksik olmasa da uzun süredir ben de uzaktım bölgeden. Arkadaşlar bana "yok; rastlamadık iyi bir kitabevine" diye cevap veriyorlardı. Üzülüyordum. Hatta bir arkadaşta "gidersem büyük bir kitabevi açmak için çalışacağım" falan demiştim.

Ancak Diyarbakır'a geldiğimde çok iyi kitabevlerini olduğunu hayretle gördüm. Bana kitabevi yok diyen arkadaşların belli mekânlar dışında şehirle asla temas kurmadıklarını; kurmak istemediklerini, sürelerini doldurup bir an önce bölgeyi terk etmeyi beklediklerini gördüm. Cumartesi Pazar günleri bile şehre inmek yerine fakülte'deki odalarına gidip çalıştıklarını gördüm.

Ne çalışıyorlardı bilmiyorum...

Burada fazlaca uzatmayacağım bu meseleyi.. Türkiye'nin büyük üniversitesindeki bayan akademisyene kızmıyorum.

"Derdim çoktur hangisine yanayım"

"Dert bir değil elvan elvan"

Ya Öğrenciler

Dicle Üniversitesine Batı bölgelerinden gelen bir çok öğrencinin geldikten sonra çok şaşırıldıklarını biliyorum.

Gerilim içinde gelip birkaç gün sonra rahatlıyorlar. Üniversitelerinin Türkiye'nin en güvenli üniversitesi olduğunu bilmiyorlar tabi ki. Son Diyarbakir olaylarını dışta tutarsak böyle bu. O olaylar da zaten Üniversitenin genel güvenliğiyle alakalı bir durum değil ani gelişen bir durumdu.

Geldim geleli (beş sene oldu sanırım) bir tek kavga olayına bile rastlamadığımı itiraf etmeliyim.

Ayrıca Diyarbakır'ın Türkiye'nin en güvenli şehirlerinden biri olduğunu söylersem abartmış olmam. Tedirginlik veren şey Diyarbakır'ın bir laboratuvar olarak algılanması ve kimi kere hangi senaryonun ne zaman devreye konulacağını bilinememesi. Herneyse..

Doğunun ve Diyarbakır'ın imaj problemi ciddi bir sorun olarak duruyor karşımızda..Bunu aşmak için bir ara "içeride ve dışarıda Diyarbakır İmajı" konulu bir araştırma yaptırmayı denedim. Birkaç sosyolog öğrencim bu işi güzelce kotardılar ama kimse sahip çıkmadı araştırma taslağına; desteklemedi..Proje de öylece kaldı...

Sinemada ve Medyada Doğu imajı

Ağalar, satılan kızlar, cehalet, çarpık ilişkiler, sahte şeyhler, çok eşlilik, vesaire. İşte sinemada ve medyada baskın Doğu imajı...Bu imaja en çok katkı sunan Kemal Sunal filmleri ve Levent Kırca olmuştur. Kemal Sunal filmlerinin senaryolarının çoğunu Aziz Nesin ve Uğur Mumcunun yazdığını iddiası bir yandan şaşırtmakta bir yandan meseleyi anlamamıza katkı sunmaktadır. Bu iki yazarın insan ilişkilerine nasıl baktıklarını anlarsak Doğuya nasıl baktıklarını da anlamış oluruz. Ben bu işin ayrıntısına girmiyorum.

Konyada bir arkadaşın tayini Doğuda bir ilçeye çıkmıştı. Yanındaki "bu ilçenin adını duyunca aklına ne geliyor" diye

sorunca O "kıllı kıllı adamlar geliyor aklıma" demişti..

Medyada Doğu imajı öteden beri hasarlı. Yeşilçam bu imajı epeyce çarpıttı ve sömürdü. Namus için mezarlıkların ve hapis-hanelerin dolduğu bir bölgede kızını para karşılığı satan babalardan bahsetmek ne kadar gerçekçi varın siz karar verin.

Hakikat ve Gerçek

Gerçekler hakikati gizlemek için kullanılabilir mi? Elbette. Zaten basın ve yayının çoğu kere var olma sebebi budur; gerçekleri kullanarak hakikatin üstünü örtmek. Doğuda bir çok yanlış bir çok çarpık ilişki olduğuna kuşku yok. Bunları örtmek gizlemeye çalışmak da meseleleri çözümsüz kılacak önemli bir yanılığ. Burada hamasetten ziyade bilimsel bakış bize faydalı olabilecektir.

Şimdi bir yanda çöp kutularını karıştıran çocuklar, diğer yanda dünyanın en lüks arabalarının salındığı caddeler. İkisi de Diyarbakır, ikisi de gerçek. Bu iki gerçekten hakikati bulup çıkarmak sağlam bir anlama yetisi ile mümkün ancak.

Doğudaki kimi çarpık insan ilişkilerini sadece bu meselelere ilgi duyma dışında insani fonksiyonu olmayan insanların bütün bir toplumsal dokuyu bu ilişkilerden ibaretmiş gibi yansıtmaya çalışmalarında, hele bir de bunu komiklik adına yapmalarında trajik bir durum söz konusudur. Doğuluları bire-bir tanıyan insanların nasıl bir yanlış içerisinde olduklarını anlamaları uzun sürmüyor.

Bakış mı Kuşbakışı mı?

Adamın birine psikiyatr çeşitli nesnelere resimlerini gösteriyormuş, o adam da renkten renge giriyormuş utancından. Oysa psikiyatrin gösterdiği resimler sıradan eşyaların resimleri imiş.

Hasta en sonunda "sabah beri bana bu kadar ayıp ve terbiyesiz şeyler göstermeye utanmıyor musun demez mi?" Neyi görmek istiyorsan her toplumda onu görürsün vesselam. Bilmem anlatabildim mi?

Namus Cinayeti Mi; İntihar mı?

Namus cinayetleri kimi kere intihar olarak lanse ediliyor Doğuda. Sosyolog ve psikologlar bir çok sebepler sıralıyorlar intiharlar hakkında. İntiharların sosyal zeminde gündemde tutulması bir biçimde çaresiz gençlerin aklına bu fikri düşürme gibi bir önemli olumsuzluğu taşıyor. Ama Doğudaki intiharların aslında intihar olup olmadığı da oldukça kuşku.

Son otuz yıl boyunca çok hızlı bir değişme süreci yaşayan toplumun değerleriyle birlikte bu değişime ayak uydurması zor görünüyor. Bunun bedeli de ağır oluyor tabi ki. Sağlıklı bir sosyal göçten ziyade çaresizce bir kaçış ile tutunulmaya çalışılan kent. Çaresizlik, yersizlik, kimsesizlik.

"Diyarbakir mağdurlar kenti" demişti bir yaşlı Diyarbakirli..

Elbette öyle...

Kürtçe Pop

Nicedir geçip gittiğim yol üzerindeki kasetçinin penceresinde büyük bir afiş görüyorum. Afişteki resimde Siyah uzun deri paltonun içerisinde saçı tamamen kazınmış ve siyah güneş gözlüklü bir adam var. Kollarında künyemsi takılar ve boynunda kolyeler vesaire..İlk anda Matrix filmini hatırlatan bir afiş bu...Bu afişin altında "Kürtçe Pop" yazısı..

Pop'un Kürtçesi olur mu? Diye düşünüyorum. Olmaz elbette; Türkçesinin olamayacağı gibi.

Kürtçe şarkı söylemek Kürt gibi söylemek; Türkçe şarkı söylemek Türk gibi söylemek anlamına geliyor benim anlam dünyamda. Pop denilen şey (her neyse) ne Kürtçe olabilir ne de Türkçe. O türediği sosyal ve kültürel ortamın dilidir zaten..

Rizeli bir müzisyen öğrencim Anadolu Rock diye bir gurup kurmuştu..Ben de "Rock ne zaman Anadolulu oldu" demiştim. "Oluyor be hocam" deyip geçiştirmişti. Ben de "Ya dedim Amerika'da Amerikan "Türk Halk müziği" grubu var mı?; mesela Neşet Ertaşçı Amerikalı gençler var mı? Ya da "Amerikan "deng-bej" leri.."

Bu aslında toplumsal değişme ve yabancılaşma sorunu olarak öne çıkan bir durum. Yaşanan hayat geleneksel değerlerden değil Amirakanizmden beslenmekte. Bu süreçte elbette Amerikanizm baskın gelmekte. Malcolm X bir konuşmasında zencilere hitaben: "Kıvırcık saçlarınızdan utanmayı size kim öğretti, kalın dudaklarınızdan, siyah derinizden utanmayı size kim öğretti? Bu beyaz Şeytanlar mı?" tarzında konuşuyordu. Evet, zenciler kendilerini beyaza benzetmek için olmadık işler yapıyorlar ve bu konuda oldukça acı çekiyorlardı. (Malcom X, Alex Halley-İst.1984)

Fanon "zenci daima beyaz adımın biçtiği üniformayı giymek zorundadır" şeklinde bir tespitte bulunuyordu.

Geç kalmış da olsalar Kürtlerin yaşadıkları süreç bu anlamda bir Kürtleşme süreci değil, bütün dünya halklarının yaşadığı bir Amerikalılaşıma; bir özden kopma sürecidir. Ali Şeraiti bu gerçeği "Öze Dönüş" adlı eserinde özlü bir biçimde ortaya sermektedir. Kürt ya da Türk kimliği modernleşme sürecinde sadece bir aksesuar olmaktan öte anlam taşımamaktadır. Kürt ulusal taleplerini dillendirenlerin Kürt kimliği derken kastettikleri şeyin ne olduğunu da ortaya koymalarını beklemek herkesin hakkıdır.

Modern olma yolunda olan bütün uluslar bu modernleşme süreci ile kendi kimliklerinden kopma yoluna girmişlerdir. Bu olumsuz bir durum mudur? Bu soruya olumlu ya da olumsuz cevap vermek istemiyorum. Olumlu yönleri de olumsuz yönleri de vardır elbette.

Demek istediğim Kürt ya da Türk Modernleşmesini, ulus olmakla ulus bilinci ile açıklamaya çalışmanın bize sağlayacağı aldaniştan sözediyorum ben burada.

Bir Türk düşünürün Türk modernizm'i olarak öne çıkan "....." istencinin adının öncelikle "....." sonra daha da yumuşatılarak "batılılaşma" sonra daha da yumuşatılarak "çağdaşılaşma/uygarlaşma" süreci olarak adlandırması anlamlıdır. Bu tespitin doğru ya da yanlışlığını tartışmıyorum burada.

Bunu söylerken yaşadığımız Amerikalılaşıma sürecini; küreselleşme sürecini, Türkleşme- özgürleşme ya da Kürtleşme-

özgürleşme süreci olarak görme yanılmasına vurgu yapmak istiyorum. Bu süreç bütün dünyada çeşitli biçimlerde ve çeşitli taleplerle ve çoğu kere de kanlı bir biçimde yaşanmış ve yaşanmaktadır.

PKK silahlı hareketinin ve diğer Kürt bölgelerindeki Kürt ulusal hareketlerinin Kürt modernleşmesini son derece hızlandırdığı ortadadır. Kürtler köyden Kente yığılmıştır. Buna yığılma diyorum çünkü bölgede köyden kente göç özgürce verilen bir kararla veya bir sosyal ihtiyaç ve yönelimle değil zorunluluktan, yani istem dışı doğmuştur.

Bu süreçte kent adeta baskına uğramış ve köy tarafından kuşatılarak imha edilmiştir. Köyden kente göç (yığılma) kentleşme sürecini değil, kentin köylüleşme sürecini hızlandırmıştır. Kent içinde bir köylü modernitesi belirmeye başlamıştır.

Bu ise bir yığın sosyal problemi beraberinde getirmiştir. Problemlerden beslenen bir menfaat (rant) şebekesi ekonomik, sosyal ve siyasi hayatta palazlanmış; bu şebeke problemlerin kördüğüm olması noktasında elinden geleni ardına koymuştur.

Geri kalmış Doğuda (!) Babaannem Sinemaya giderdi

Büyük kentlerde yaşamının ve medeniyetin nimetlerinden faydalanmanın ölçütü olarak bir dönem okumuş kesim orada tiyatro salonlarının olup olmamasına ve sinema bulunup bulunmamasına bakardı. Hatta ilk görev yaptığım köylerden birinde kendilerini okumuş ve ayrıcalıklı sayan insanların köyde çalışmanın en büyük zorluğu olarak tiyatroya gidememeyi göstermeleri çok dikkatimi çekmişti.

1970-80 arası dönemde Bulanıkta (Muş'un kazası) babaannem her hafta sonu sinemaya giderdi. O zaman sanırım iki tane sinema vardı on bin nüfuslu ilçemizde. Sinemacı yeni gelen filmin afişlerini bir küçük çocuğun eline verir, o da kapı kapı filmin afişini göstererek sinemaya müşteri çekmeye çabalar.. Kadınlar evlerin avlusuna çağırdıkları bu çocuğun gösterdiği afişleri kontrol eder; eğer beğenirlerse topluca sinemaya giderlerdi.

Babaannem iyi bir müzik dinleyicisiydi aynı zamanda. Sabah

namazından sonra ev işlerini yaparken mutlaka pikapta bir plak bulunurdu. Hatırımında kalan Zeki Müren'in o büyüleyici sesi ve dedemin vefatından az önce sıkça duyduğum Davut Sulari'nin "Muhtar" parçasıydı.

Dedem müzik piyasasını iyi takip eder, Pazar günleri de siyah elbise ile gezerdi. Bürokratların o zamanki durumu buydu. Hafta sonu siyah elbise mutlaka giyilirdi. Bu kıyafet onların devlet memuru olduklarını gösterirdi.

Memleketlim Bir Arabeski, Ya Da Geri Kalmış Doğu'nun Geri Kalmış Çocuğu

Savaş Ay'ın programında gördüğümde birine benzettiğimi düşünerek dikkatle izlediğim adam meğer benim çocukluk arkadaşım "....."mış. Küçükken çok yanık sesli bir arkadaştı. Zaman zaman oyun oynarken mahallenin genç kızları onu yanımızda görünce bizi evlerine çağırır, o da elini kulağına atarak yanık türküler söylerdi. Sayesinde bisküviler yer ve mahallenin ablaları nazarında kendimizi önemli hissederek tuhaf bir gururla gezerdik.

Sonra İstanbul'a gitmiş bir çok besteler yapmış veasire. Fakat Savaş Ay ona 'hayat hikâyesi anlat' dediğinde "Ya Savaş Abi ben İstanbul'a geldiğimde ayakkabım delikti, altından su alıyordu, çok zor durumdaydım, kapıcılık yaptım vesaire" diye konuşmaya başlamaz mı? Duymak istenileni konuştuğunu anlamıştım. Oysa hem kendini hem de ailesini iyi biliyordum. Onu delik ayakkabıyla İstanbul'a yollayacak kadar hamiyetsiz olmadığımız gibi, onu ele güne muhtaç etmeyecek kadar da severdik. Ailesi de o kadar fakir değildi.

Peki, o neden böyle bir konuşma yapma gereği duymuştu. Yani Doğu fakirliğin, cahilliğin, çaresizliğin yurdu anlayışını pekiştirip bu anlayıştan prim yapma uyanıklığı mı? Bilmiyorum ..

Bir yaz döneminde memlekette onu sorduğumda , "o yalanciyı bize sorma" dediler en yakın arkadaşları. Belli ki o bütün arkadaşlarının onurunu incitmişti. "Onun delik ayakkabısı olsaydı biz bunu mutlaka bilir ve ona mutlaka on tane ayakkabı alırdık" dediler..

Batının köylülerinin, fakir insanların bile Doğu kentsoylusuna acıyarak baktıkları süreç böyle gelişti; geliştirildi. Doğu arabeskçilerle ve mağdur insanlarla tanınır oldu. .

Hürmüz Heykeli /Dinsel İhtiyaç mı?

Diyarbakırda Belediyenin tam karşısında bir heykel. Soruyorum Hürmüz'ü temsil ediyormuş. Hürmüz yani Zerdüştlüğün Tanrı'sı. Avesta'nın girişindeki Hürmüz'e ilişkin ayetler geliyor aklıma....

Kürt gençleri arasında Zerdüştlüğün Kürtlerin milli dini olduğu yolunda yoğun bir propaganda faaliyeti olduğunu biliyorum. Bir dönem Türk ulusalçılarının Şamanizm'in Türklerin milli dini olduğu yolundaki söylemleri geliyor aklıma. Milli din arayışı bir ihtiyaçtan mı doğuyor; emin değilim. Doğrusu meselenin ne Zerdüştlükle ne de Şamanizmle ilgisi olduğunu düşünmüyorum. Ne Zerdüştlüğü ne de Şamanizm'i merak edip öğrenen bir tek ferde rastlamadım. Kimsenin elinde Zerdüştlüğün kutsal kitabını görmedim. Zaman zaman odamda kimi meraklı gençlere Avesta'yı gösterdiğim ve okuduğum oldu elbette. Şimdi Hürmüz heykelini gösterip "Hürmüz kim?" diye sıradan bir Diyarbakırlıyı çevirip sorsanız ne cevap alacağınızı çok merak ediyorum.

Şamanizm ya da Zerdüştlük. Türk ve Kürt halklarının hangi sorunun çözecek. Yaşadığımız toplumu birbirine bağlayan bağın tamamen ortadan kaldırılmasına dönük bir komplo mu bu? Bilmiyorum. Fakat bunun beyhude bir uğraş olduğunu belirtmeden geçemeyeceğim.

Gathalardan Yasnada geçen şu ifadelerin bütün dinlerin ortak temennisi olduğunu söylemek istiyorum burada. "Sen Tek üstün (varlık), hakikat ile aynı hamurdan oluşan Alemlerin Efendisi, Ben kahraman Fraşaoştra için kendim için ve (şu diğer insanlar için) en üstün olanı (Hakikati) muhabbetle (yalvararak) diliyorum. Ki Sen En İyi Olanı, İyi Düşünce var olduğu süreçte ver(meli)sin (bir defa için değil...."Ey Mazda Ahura, Bundan dolayı bildiğin şu insanlara Senin şu Hakikat ve İyi Düşünceye sahip oldukların için değer verdiğin o insanlara sahip olmak için sonsuz bir özlem duydukları o hikmet dolu bilgileri onlara ver. "28(Yasna)/8-10"

Bilinenin aksine Zerdüştlük Hürmüz ve Ehrimen gibi iki zıt ve eşit güç kabul etmez. Hürmüz mutlak güç ve mutlak hükümandır. Büyük tektanrı dinlerin en başında Zerdüştlük bulunmaktadır. Musa ve İsa nasıl İslam peygamberiyse Zerdüş'te bir İslam peygamberidir. Nakledilen Zerdüş'tün hayatının Hz.Muhammed'e benzemesi oldukça dikkat çekicidir. Belki İslamı bilmeyenlerin Zerdüş'tü anlamaları İslam'ı daha iyi anlamalarına vesile olacaktır bilmiyorum. Bu konuda iyimser olmak istiyorum. İran toplumundaki pratiğiyle bugünkü Zerdüştlüğün insanlara ne tür bir dinamizm kazandıracığı kuşku.

Söyleyecek çok şey olmasına rağmen burada bu konuyu bitirmek istiyorum.

Kürt Dilinin Geliştirilmesi

Kürt dilinin geliştirilmesi konusunda Sur belediyesinin önemli katkıları oluyor. Hatta bu konuda Kültür Dil Araştırma Ve Geliştirme Derneği ile birlikte bir resepsiyonu bile destekledi. Bir dilin geliştirilmesi elbette çok önemlidir. Ancak bu belediyelerin işi olmamalıdır. Türk dilinin geliştirilmesi nasıl Konya belediyesi veya Ankara belediyesinin işi değilse, Kürt dilinin geliştirilmesi de Diyarbakırdaki herhangi bir belediyenin işi olmamalıdır. Normal olan bu. Fakat biz gerçekten normal bir toplumda mı yaşıyoruz. Kimsenin kendi işini değil başkalarının işini yaptığı bir ortamda Sur belediyesini eleştirmek istemem elbette. Belki takdir bile etmek gerekir bu çabayı. Ancak Kürt dilinin Türk dilinin veya Anadolu'da konuşulan herhangi bir dilinin geliştirilmesi bizce öncelikle Kültür Bakanlığının işi olmalıdır. Hayat asla boşluk kabul etmeyeceğine göre devlet hükümet her kimse kendi işini yaparsa boş alan bırakmazsa o zaman insanları yaptıkları eylemlerden dolayı yargılama hakkı olur değilse ...

Roj Tv Gerçeği

Roj Tv Avrupa'dan Kürtçe yayın yapan bir televizyon kanalı. Diyarbakırda izlenme oranı yüksek. Programlarının yelpazesi geniş. Spordan sanata, sanattan eğelenceye bir çok program yayınlanıyor. Zaman zaman Türkçe ve Kürtçe'nin diğer lehçeleri ile de yayın sürdürülüyor.

Bu televizyon kanalının elbette siyasi ideolojik duruşu olacaktır. Zaten bir tv kanalının kurulma amacı çoğu kere bu değil midir? Şimdi bu kanalın siyasi ve ideolojik duruşuna ve daha bir çok şeyine karşı çıkabilirsiniz. Örneğin "Roj Tv bölücü yayın yapıyormuş, "Roj tv. Kürt halkını aldatıyormuş" vesaire. Bu yaklaşımların doğruluğu yanlışlığı bir tarafa acziyet kokan yaklaşımlar olarak anlaşılmalı bence. Peki neden devlet kendini Kürtçe bir tv kanalı karşısında aciz hissediyor. Askerde bir komutanım iç güvenlik dersinde bize "Kürt ulusalcılarının propagandaları çok güçlü" diyordu. Peki acaba neden güçlü; bunu araştırma gereği duymuş muydu? Bilmiyorum.

Roj tv. ihtiyaçtan yola çıkan bir yayın organı ve alternatif olmayan bir yayın organı. Şimdi Roj tv yi eleştirenlerin Kürtçe konuşan insanlar için ne tür bir çaba gösterdiklerini sormak gerekmez mi? Türkiye'de Kürtçe konuşan geniş bir kitle bulunduğu göz önüne alması gerekmez mi devletlülerin? İnkâr edilenler üzerinden yapılan propagandalar, inkar sürdürülen güçlenip büyüyecektir.

Adıyamandan Ünutamadığım bir Anı

Adıyamanda oturuyorduk bir zamanlar. Annem öğretmendi. Bize geleneksel kıyafetleriyle (üç etek ve başlarında fes ve üstüne sarılı örtü) birkaç kadın gelmişti. Sanırım annemin öğrencisinin annesi, ablası vesaireydi. Biz de televizyonu yeni almıştık o zamanlar. Eve gelenler tek kelime Türkçe bilmiyorlar ve annem epey zorlanıyordu anlaşma noktasında. Sonra kapı komşumuzu çağırdı annem. Bu kadın nispeten Türkçe biliyordu ve sohbet böylece tercüman aracılığıyla sürdü. Bir ara kadınlardan biri televizyonda konuşan spikere bakıp bir şeyler söyledi. Annem "ne diyor?" diye sordu kapı komşumuz kadına. O da "Şunun konuştuğunu bilseydim yüzbin lira borcum olsaydı" dediğini söyledi. Kadın televizyonda neler konuşulduğunu çok merak etmişti demek ki. Çocuk belleğime sinmiş bu anı yaşadığım her dönemde zihnimde canlanır. Nereden nereye geldik. "Türkçe bilseydim yüz bin lira borcum olsaydı" gibi bir anlayıştan, Kürt ulusalcılığına evrilen bir sürece nasıl gelindi?

Asla yaşadığı toplumu tanımayan, tanımak istemeyen, tepe-

den inmece dayatmalarla topluma egemen olacağını düşünen bir şebeke üretti bu süreci. Kendi toplumun hep düşman gören; "üç tarafımız denizlerle beş tarafımız düşmanlarla çevrili" anlayışını insanların beynine daha ilkokulda yerleştirerek, toplumsal paranoyadan belli istifadeler elde etmek isteyen bir küçük azınlık üretti. Sonra onbinlerce insanın kanı, milyonlarca insanın savrulması karşısında komplo teorileri geliştirdiler. Oysa bir yerde Komplo varsa o yerde her zaman bir sorun vardır. Sorunun olmadığı yerde komplo da olamaz. Sorunları tespit etmek yerine komplo teorilerine yapışanları akıllarını başlarına devşirmeye çağırmaktan başka gücüm yok..

"Ben yorgun bir şairim

Sözcüklerden başka silahım yok .."

Barzani nakliyat

Zaman zaman geçip gittiğim yol üzerinde bir tabela görüyorum, "Barzani nakliyat!"

Barzani ismi uzun yıllardır duyduğum bir isim. O Irakta ezilmiş bir halkın sembolü olarak tanınan ve tanıtılan bir adam. Özellikle Molla Mustafa Barzani. Bölge insanının Barzani'ye bakışının asla bir Kürtlük/Kürtçülük yönelimiyle olmadığını biliyorum. Çünkü bölge halkı gerek Irak ve gerekse Suriye'yi kendilerinden koparılmış bir vatan parçası olarak görmekte ve Barzani'ye de aslında ellerinin uzanamadığı bir vatandaş gözüyle bakmaktadır. Toplumsal bilinçaltından dışa yansıyan noktasında gördüğüm bu benim.

Bugün Türkiye medyasında Barzani karşıtlığının hangi temele yaslandığını anlamakta zorlanıyorum. Türk siyasetçileri Barzani'ye kendi vatandaşları imiş gibi bakacaklarına, bir düşman ve bir ayrı yapı olarak bakmaları Barzani'nin ve diğer hareketlerin başka yapıların dümen suyuna girmesi gibi bir olumsuzluğu barındırıyor bünyesinde.

Aslında Barzani hareketinin Kürt ve Kürtçü bir hareket olarak değil, tamamen Irak diktatör rejimine ve ayrımcı siyasetine bir tepki olarak varolduğu söylenebilir. Bu noktada Barzani hareketi bir ulusal hareket olmaktan çok bir aşiret hareketidir. Çünkü

Kürtlerde hala baskın olan ulus bilinci değil aşiret bilincidir. Yani aşiret bilinci daha ön plandadır. Barzani'nin anılarını okuduğunuzda bu gerçeği siz de rahatlıkla görebilirsiniz.

Molla Mustafa Barzani'nin o dönem Amerikan başkanına yazdığı ama asla cevap alamadığı mektupları okuduğunuzda Irak Kürtlerinin kendilerine yapılan soykırım ve imha çabaları karşısında ne tür bir yalnızlık ve çaresizliğe itildiğini görmeniz mümkün. Amerikan başkanı asla Molla Mustafa Barzani ile görüşmemiş ve onun sorunlarını asla ciddiye almamıştır.

***

Son sözler

Yazılacak çok şey var daha. Ama bu kadar yeterli. Diyarbakir kalesinden notlar devam ediyor. Bu notları Sezai Karakoç'un mısralarıyla bağlamak istiyorum.

"Ülkedeki kuşlardan ne haber vardır

Mezarlardan bile yükselen bir bahar vardır

Aşk cellâdından ne çıkar

Mademki yar vardır

Yoktan da, vardan da ötede bir Var vardır

Hep suç bende değil beni yakıp yıkan bir nazar vardır

O şarkıya özenip söylenecek mısralar vardır

Sakin kader deme kaderin üstünde bir kader vardır

Ne yapsalar boş göklerden gelen bir karar vardır

Gün batsa ne olur geceyi onaran bir mimar vardır

Yanmışsam külümden yapılan bir hisar vardır

Sırların sırrına ermek için Sende anahtar vardır

Göğsümde sürgünü geri çağırın bir damar vardır

Yenilgi yenilgi büyüyen bir zafer vardır

.....

Senden umut kesmem kalbinde merhamet adlı bir çınar vardır

Sevgili

En sevgili

Ey sevgili..."

*Bu çalışmayı emperyalist yayılcılığın sonucu olarak birbirlerine düşürülen; talanlara kıtlıklara maruz bırakılmış; katliamlara uğramış Kürt, Türk Ve Ermeni Halklarına ithaf ediyorum..
Onların acıları hala bitmedi..*

